

Radikalizace a procesy náboru v kontextu terorismu

Bc. Tereza Krpálková

Diplomová práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Tereza Krpálková
Osobní číslo:	L23309
Studijní program:	N1032A020002 Bezpečnost společnosti
Specializace:	Ochrana obyvatelstva
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Radikalizace a procesy náboru v kontextu terorismu

Zásady pro vypracování

- Zpracujte teoretický vstup do problematiky.
- Popište proces radikalizace a procesy náboru do teroristických skupin.
- Identifikujte zlomové body procesu radikalizace.
- Navrhněte opatření pro prevenci radikalizace v jednotlivých fázích vývoje.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. DANICS, Štefan. *Radikalizace – formy, modely a bezpečnostní aspekty*. Vydání první. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2022. ISBN 978-80-7251-539-4
2. GOERZIG, Carolin a AL-HASHIMI, Khaled. *Radicalization in Western Europe: integration, public discourse and loss of identity among Muslim communities*. Contemporary terrorism studies, London, 2015. ISBN 978-0-415-73446-2.
3. SMOLIK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. Vydání: první. V Brně: Mendelova univerzita, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1.
4. VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4.
5. VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Terorismus a radikalizace v České republice: možnosti detekce rizikových osob*. Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-3126-6.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání diplomové práce: **2. prosince 2024**
Termín odevzdání diplomové práce: **25. dubna 2025**

L.S.

prof. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení diplomové práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na diplomové práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne25.04.2025.....
podpis autora

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou radikalizace. Cílem práce je navrhnout konkrétní opatření pro prevenci radikalizace v jednotlivých fázích jejího vývoje. V teoretické části jsou vymezeny klíčové pojmy, popsány modely a příčiny radikalizace, role propagandy, náborových strategií a online prostředí. Praktická část se zaměřuje na analýzu konkrétních případů, identifikaci zlomových bodů radikalizačního procesu, tvorbu přehledného check-listu a aplikaci Ishikawova diagramu. Výsledkem je soubor konkrétních opatření zaměřených na identifikované fáze radikalizačního procesu. Tyto návrhy mohou sloužit jako podklad pro tvorbu cílených preventivních strategií.

Klíčová slova: deradikalizace, ideologie, prevence, radikalismus, radikalizace, terorismus

ABSTRACT

The thesis deals with the issue of radicalization. The aim of the thesis is to propose specific measures for the prevention of radicalisation at different stages of its development. The theoretical part defines key concepts, describes models and causes of radicalization, the role of propaganda, recruitment strategies and online environment. The practical part focuses on the analysis of specific cases, identification of turning points in the radicalisation process, creation of a clear check-list and application of the Ishikawa diagram. The result is a set of concrete measures aimed at the identified stages of the radicalisation process. These proposals can serve as a basis for the development of targeted prevention strategies.

Keywords: Deradicalization, Ideologies, Prevention, Radicalism, Radicalisation, Terrorism

Ráda bych vyjádřila upřímné poděkování prof. Ing. Dušanu Vičarovi, CSc. za odborné vedení diplomové práce, cenné rady, podnětné připomínky a vstřícný přístup po celou dobu jejího zpracování. Mé poděkování patří také Bc. Jaroslavu Knedlíkovi za jazykovou korekturu, ochotu a cenné rady, které přispěly ke zlepšení kvality textu. Velké díky vyjadřuji své rodině za jejich trvalou podporu, trpělivost a povzbuzení během celého studia. V neposlední řadě děkuji také svým přátelům, kteří mi byli oporou a motivací ve chvílích, kdy to bylo nejvíce potřeba.

OBSAH

ÚVOD.....	11
CÍLE PRÁCE A POUŽITÉ METODY	12
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 RADIKALIZACE	14
1.1 KLÍČOVÉ ASPEKTY RADIKALIZACE VEDOUcí K TERORISMU.....	15
1.2 CHARAKTERISTIKY A TYPY RADIKÁLNÍCH SKUPIN	17
1.3 POJMY SOUVISEJÍCÍ S PROBLEMATIKOU RADIKALIZACE	18
1.4 VZTAH MEZI RADIKALIZACÍ, EXTREMISMEM A TERORISMEM.....	21
2 PRÁVNÍ ÚPRAVA A ODPOVĚDNÉ INSTITUCE V ČESKÉ REPUBLICE.....	23
2.1 ODPOVĚDNÉ INSTITUCE A ORGÁNY	23
2.2 BOJ PROTI RADIKALIZACI V EVROPSKÉ UNII.....	25
3 RADIKALIZACE JAKO PROCES	27
3.1 JEDNOTLIVÉ PŘÍČINNÉ FAKTORY UVEDENÉ DLE ZMÍNĚNÝCH ÚROVNÍ.....	27
3.2 PROCESY NÁBORU	28
3.3 MODELÝ RADIKALIZACE	29
4 PROPAGANDA.....	32
4.1 PŘÍSTUPY K NÁBORU DO TERORISTICKÝCH SKUPIN	32
4.2 MODELÝ NÁBORU	33
4.3 ONLINE RADIKALIZACE V KONTEXTU TERORISMU.....	34
5 PREVENCE RADIKALIZACE	37
DÍLČÍ ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI.....	39
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	40
6 HLAVNÍ TRENDY A VÝVOJ TERORISMU V ROCE 2023	41
7 PREVENCE RADIKALIZACE V ČESKÉ REPUBLICE.....	43
7.1 PŘÍSTUPY K PREVENCI VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH	43
7.1.1 Prevence radikalizace ve Francii.....	44
7.1.2 Prevence radikalizace v Nizozemsku.....	45
7.1.3 Prevence radikalizace ve Švédsku	46
7.1.4 Prevence radikalizace ve Velké Británii	47
7.1.5 Prevence radikalizace v Německu.....	47
7.2 DOPORUČENÍ PRO ČESKOU REPUBLIKU	48
8 PŘÍČINY RADIKALIZACE APLIKOVANÉ NA DETAILNÍ PŘÍPADY.....	50
8.1 DETAILNÍ PŘÍPAD RADIKALIZACE – ANDERS BEHRING BREIVIK.....	50
8.2 DETAILNÍ PŘÍPAD RADIKALIZACE – MOHAMMED MERAH	52

8.3	DETAILNÍ PŘÍPAD RADIKALIZACE – ANIS AMRI	54
8.4	DETAILNÍ PŘÍPAD RADIKALIZACE – CHÉRIF KOUACHI	55
8.5	DETAILNÍ PŘÍPAD RADIKALIZACE – STEPHAN ERNST	57
9	VIDITELNÉ PŘÍZNAKY RADIKALIZACE	60
9.1	CHECKLIST PRO VČASNÉ ROZPOZNÁNÍ PŘÍZNAKŮ RADIKALIZACE.....	62
10	NÁVRHOVÁ OPATŘENÍ V JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH VÝVOJE RADIKALIZACE.....	65
10.1	FRUSTRACE/POCIT NESPRAVEDLNOSTI	65
10.2	EXPOZICE RADIKÁLNÍM NARATIVŮM/HLEDÁNÍ IDENTITY	66
10.3	KOGNITIVNÍ OTEVŘENÍ + INDOKTRINACE	67
10.4	IZOLACE OD PŮVODNÍHO PROSTŘEDÍ	67
10.5	ZTOTOŽNĚNÍ S EXTREMISTICKOU IDEOLOGÍ	68
10.6	ZAPOJENÍ DO NENÁSILNÝCH AKTIVIT	68
10.7	ZAČLENĚNÍ DO ORGANIZACE	69
10.8	MOŽNOST PROVEDENÍ NÁSILNÉHO ČINU	69
10.9	SHRNUTÍ.....	69
	ZÁVĚR.....	71
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	73
	SEZNAM OBRÁZKŮ	77
	SEZNAM TABULEK.....	78
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	79
	SEZNAM PŘÍLOH.....	80

ÚVOD

Radikalizace a procesy náboru do extremistických a teroristických struktur představují jedno z nejzásadnějších bezpečnostních témat 21. století. V důsledku globalizace, digitální komunikace a rostoucí polarizace společnosti se tyto jevy stávají čím dál obtížněji uchopitelnými a předvídatelnými. Teroristické organizace dnes již nepůsobí pouze v rámci konkrétních regionálních konfliktů – jejich dosah a schopnost oslovit nové stoupence se díky internetu a sociálním sítím stal globálním.

Zejména v poslední dekádě se ukazuje, že proces radikalizace je mnohdy individuální a nelineární. Teroristické skupiny, jako je tzv. Islámský stát, dokáže efektivně využívat digitální nástroje k šíření ideologie, cílenému oslovování jednotlivců a jejich náboru. Mnoho útočníků v Evropě či Spojených státech amerických nebylo napojeno na konkrétní organizaci, přesto jednali v jejím jménu, často právě na základě digitální indoktrinace. (Whittaker, 2022) Tato forma radikalizace představuje pro bezpečnostní složky nový typ hrozby, který se obtížně detekuje, i kterému se těžko předchází.

Dnes čelíme i dalším problémům. Vzestup konspiračních teorií, dezinformací a online „echo chambers“ vytváří prostředí, ve kterém se daří radikalizačním narativům. Současné konflikty, jako válka v Gaze či napětí kolem Ukrajiny, přispívají k další polarizaci a mohou se stát záminkou pro nové vlny radikalizace, nejen náboženské, ale i politické či ideologické.

Proces náboru do teroristických struktur tak dnes probíhá jinak než dřív, více nenápadně, ale o to nebezpečněji. Cílem těchto strategií je často mladý, psychicky zranitelný jedinec, který hledá smysl, identitu nebo sounáležitost. Výzkum těchto procesů je zásadní pro vývoj efektivních preventivních nástrojů, zejména v prostředí škol, komunitních center a online platforem.

Tato práce se proto zaměřuje na analýzu procesu radikalizace a náboru do teroristických struktur, s důrazem na jejich aktuální formy a specifika. Porozumění těmto mechanismům je zásadním krokem nejen k prevenci, ale i k efektivnímu zásahu a resocializaci jedinců ohrožených tímto fenoménem.

CÍLE PRÁCE A POUŽITÉ METODY

Hlavním cílem diplomové práce je navrhnout opatření pro prevenci radikalizace v jednotlivých fázích vývoje. Pro dosažení tohoto cíle bude provedeno několik dílčích úkonů, a to:

1. Zpracování teoretického vstupu do problematiky.
2. Popis procesu radikalizace a procesů náboru do teroristických skupin.
3. Identifikace zlomových bodů procesu radikalizace.

Metody diplomové práce

V praktické části byly použity následující metody:

- Kvalitativní případová analýza – tato metoda byla využita k rozboru reálných případů radikalizace osob, vedoucí až k teroristickému činu
- Ishikawa diagram – použit pro systematické určení hlavních příčin radikalizace. Jedná se o vizuální pomůckou pro zkoumání a znázornění možných příčin daného problému nebo následku.
- Checklistová metoda – použita k možnému identifikování viditelných příznaků radikalizace u dětí a mládeže.
- Deskripce – popis různých přístupů státu k problematice prevence radikalizace
- Syntéza – propojení poznatků z teoretického rámce s praktickým zjištěním z případových studií.
- Vlastní návrhová činnost – návrh konkrétních opatření prevence radikalizace, cílených na jednotlivé fáze vývoje.

Výstupem diplomové práce je návrh konkrétních opatření zaměřených na prevenci radikalizace v jejích jednotlivých fázích. Tato opatření vycházejí ze syntézy teoretických poznatků a analýzy konkrétních případů, přičemž reflektují aktuální trendy a identifikované zlomové body v procesu radikalizace.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RADIKALIZACE

Radikalizace je dynamický proces, během něhož jedinec postupně přijímá extrémní názory a postoje, které vedou k ospravedlňování, podpoře či přímo k realizaci násilí na základě jeho ideologie či náboženského přesvědčení. Tento proces má hluboké společenské kořeny a je formován vzájemnými interakcemi mezi radikalizovaným jedincem a jeho sociálním prostředím. V rámci tohoto procesu vznikají různé vazby, podmínky, typy a formy radikalizace, které mohou vést až k radikální činnosti. (Danics a kol., 2022; Vegrichtová, 2019)

Ačkoliv dnes existuje mnoho definic radikalizace, ve své podstatě se od sebe odlišují a postihují různé její aspekty. Platí tedy, že neexistuje obecně přijímaná definice radikalizace, a to ani v rámci akademické obce, ani mezi vládami demokratických zemí. (Danics a kol., 2022)

Pro lepší orientaci však lze uvést některé hlavní body těchto definic:

- Jedinec či skupina si během procesu osvojuje stále vyhraněnější politické či ideologické postoje, které mohou vést k legitimizaci a využívání násilí jak prostředku k dosažení cílů.
- Je spojen s eskalací politického či náboženského konfliktu, rostoucím odhodláním k použití strategií a prohlubujícím se nepřátelstvím vůči určitým sociálním skupinám nebo institucím.
- Radikalizace také může zahrnovat ztrátu důvěry v systém a posun k užší identifikaci s vlastní skupinou, což může vyvolat využití fyzické síly k ovlivnění veřejnosti. (Danics a kol., 2022; Smolík, 2020)

V kontextu terorismu a extremismu Schmid (2013) nahlíží na tento problém jako na proces, během něhož je jedinec ovlivněn a indoktrinován natolik, že přijímá myšlenku politicky motivovaného násilí bez jakýchkoliv morálních zábran. Z rozsáhlejší akademické perspektivy je radikalizace vnímána jako postupný vývoj extremistických ideologií a přesvědčení, který do určité míry může představovat prekurzor terorismu. (Schmid, 2013)

Kognitivní vs. behaviorální radikalizace

V literatuře se vyskytuje dělení radikalizace na behaviorální a kognitivní. Behaviorální se zaměřuje na extremistické chování a kognitivní se týká extremistických přesvědčení

a idejí. Ačkoliv je radikalizace chápána jako proces, který zahrnuje kognitivní rovinu, ne vždy vede k behaviorálnímu projevu – a to tedy násilí. Někteří autoři zastávají komplexní pohled na celý proces, zatímco jiní se soustředí pouze na jeho behaviorální aspekt. (Goerzig a Al-Hashimi, 2015)

Vymezení radikalismu

Radikalismus lze považovat za vyvrcholení procesu radikalizace. Jedná se spíše o postoj nebo komplex postojů, jejichž skutečný obsah se mění podle politických okolností, v nichž se radikálové nacházejí než o plně zformovanou politickou ideologii. Jde o velmi různorodý fenomén, který lze vnímat jako jakýsi mezi meziprostor mainstreamovou ideologií a extremismem, z něhož může vzejít teroristická činnost. (Smolík, 2020)

1.1 Klíčové aspekty radikalizace vedoucí k terorismu

Navzdory rychlému nárůstu akademických publikací, článků a vládních či expertních zpráv o radikalizaci zůstává empirický výzkum v této oblasti poměrně omezený. Hlavním důvodem je i to, že radikály, extremisty a teroristy je obtížné najít. A i v případě, kdy se je podaří identifikovat, často nejsou ochotni spolupracovat nebo poskytovat upřímné odpovědi. Přesto existuje několik široce uznávaných poznatků o osobách, které prošly procesem radikalizace vedoucím k terorismu. (Schmid, 2013)

1. Většina teroristů je klinicky normálních

Schmid (2013) zdůrazňuje, že většina teroristů nemá diagnostikované psychické poruchy a jejich násilné činy vycházejí spíše z ideologické racionalizace než psychopatologie. Proces radikalizace zahrnuje změnu morálního rámce, která ospravedlňuje násilí jako legitimní odpověď na vnímané křivdy. (Thijssen et al., 2023; Binder a Kenyon, 2022)

2. Teroristé pocházejí z rozmanitých prostředí

Neexistuje univerzální profil teroristy – jedinci pocházejí z různých socioekonomických prostředí a mají odlišné motivace. Důležitým faktorem je přístup k extremistickým sítím a obsahům, nikoli specifická demografická charakteristika. (Schmid, 2013; Binder a Kenyon, 2022)

3. Radikalizace je obvykle postupný proces s fázemi

Radikalizace je postupná a zahrnuje fáze od počátečního zájmu přes přijetí extremistické ideologie až po zapojení do násilných aktivit. Tento proces je v momentálně ještě urychlen online prostředím, například u některých jedinců se zkrátil z let na měsíce díky intenzivnímu působení sociálních sítí. (Binder a Kenyon, 2022; Thijssen et al., 2023)

4. Chudoba sama o sobě nevede k radikalizaci, ale nezaměstnanost může hrát roli

Ekonomická deprivace sama o sobě není hlavním faktorem radikalizace. Nicméně nezaměstnanost a pocit relativní deprivace mohou zvýšit náchylnost k extremistickým narativům. Frustrace z nevyužitých příležitostí může být významným faktorem při rekrutování mladých lidí extremistickými skupinami. (Schmid, 2013; Thijssen a kol., 2023)

5. Křivdy jako mobilizační nástroj

Extremistické skupiny využívají kolektivní pocity křivdy k mobilizaci jedinců, kteří sami nemají přímou osobní zkušenost s danými problémy. Například ISIS využívá globální narativy o „válce proti islámu“ k ospravedlnění útoků v Evropě. (Schmid, 2013; Binder a Kenyon, 2022; Thijssen a kol., 2023)

6. Sociální sítě a prostředí hrají klíčovou roli v náboru

Je zdůrazněn význam sociálních sítí a prostředí při radikalizaci – jedinci jsou často ovlivněni přáteli nebo rodinou. Online platformy jako telegram, youtube, tiktok apod. umožňují extremistickým skupinám efektivně šířit své ideologie a rekrutovat nové členy. (Schmid, 2013; Binder a Kenyon, 2022)

7. Ideologie legitimizuje násilí a ospravedlňuje zabíjení

Extremistické narativy často poskytují morální rámec pro ospravedlnění násilí vůči cílovým skupinám, například džihádisté (pojem vysvětlen dále v práci) selektivně interpretují náboženské texty k legitimizaci svých činů. (Schmid, 2013; Binder a Kenyon, 2022)

8. Odchod od terorismu často probíhá bez deradikalizace

Schmid (2013) konstatuje, že mnoho bývalých teroristů opustilo násilné aktivity bez změny svých radikálních přesvědčení.

1.2 Charakteristiky a typy radikálních skupin

Radikální skupiny sdílejí několik společných charakteristik. Především vnímají ve společnosti zásadní problém, který považují za významný, přičemž se liší podle konkrétní ideologie. Jsou silně nespokojené s přístupem institucí, zejména politiků a policie, s tím, jak řeší jejich vnímaný problém. Často se domnívají, že danému tématu není věnována dostatečná pozornost, nebo nečiní patřičné kroky k jeho řešení. Tato frustrace vede k nízké důvěře v instituce a k přesvědčení, že autority nejsou legitimní. Jsou přesvědčeny o nadřazenosti vlastních hodnot a norem. Tímto postojem si vytváří rozdělení na „my“ vs. „oni“, což může postavit základ na ospravedlnění násilí vůči těm, kteří jsou vnímáni jako odpůrci jejich ideologie. Podstatným rysem těchto skupin je ona zmíněná legitimizace násilí jako prostředek k dosažení vlastních cílů. Násilí je směřováno vůči považovaným viníkům společenského problému, proti němuž skupina bojuje. Věří v účinnost násilí jako efektivního nástroje k prosazení ideologie. (Doosje a kol., 2016) V následující tabulce č.1 jsou uvedeny jednotlivé typy, hlavní cíle a příklady radikálních skupin.

Tabulka 1 – Typy, cíle a příklad radikálních skupin

Typ	Hlavní cíl	Příklady
Nacionalistické nebo separatistické skupiny	Zajistit území pro vlastní skupinu	ETA (Španělsko), IRA (Irsko), PKK (Turecko)
Extrémní pravicové skupiny	Ochrana statutu „bílé rasy“, který je vnímán jako ohrožený imigranty	Ku Klux Klan (USA), Pegida (Německo)
Extrémní levicové skupiny	Dosažení spravedlivého rozdělení bohatství kapitalismus, považují za hlavní zdroj zla	Baader-Meinhof/ Frakce Rudé armády (Německo), Rudá brigáda (Itálie)
Monotematické skupiny – „single issue“	Zaměřují se na jedno konkrétní téma (např. potraty, zvířecí práva)	Fronta za osvobození Země (UK), Fronta za osvobození zvířat (různé země), Armáda Boží (USA)
Nábožensky motivované skupiny	Ospravedlňují násilí na základě striktního výkladu násilí	ISIS (Sýrie a Irák), Al-Káida (různé země)

(Doosje a kol., 2016)

1.3 Pojmy související s problematikou radikalizace

Terorismus

Terorismus dnes, vedle organizovaného zločinu, extremismu, integrace migrantů do většinové společnosti a konfliktů náboženského, národnostního či sociálního charakteru, stejně jako hospodářských a ekologických rizik, představuje jednu z nejzávažnějších bezpečnostních hrozeb. Jeho nebezpečnost spočívá především v nepředvídatelnosti, brutalitě a schopnosti vyvolávat strach a nejistotu ve společnosti. S neustálým vývojem se proměnila nejen taktika a způsob provádění teroristických útoků, ale také jejich možnosti a dostupné prostředky, což činí boj proti terorismu stále náročnější. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2013; Makariusová, 2019)

Jelikož se jedná o relativně nový fenomén v oblasti mezinárodních vztahů, neexistuje proto doposud jednotná a definitivní definice toho pojmu. Bezpečnostně informační služba definuje terorismus jako: „Terorismus je násilná forma prosazování politických zájmů stoupenců určité radikální ideologie (politické, náboženské, nacionalistické, separatistické, ekologické a jiné), cílem násilností je zpravidla civilní obyvatelstvo.“ (Bezpečnostně informační služba, 2025)

U dalších autorů se shledáváme s dalšími přidanými kritérii, a to že se jedná o úmyslný čin, kdy je třeba předchozí organizace jednotlivce či skupiny. To znamená, že ke konkrétnímu kriminálnímu činu nedošlo náhodou. Čin byl naplánován a byl vykonán s rozmyslem. Setkáváme se také s tím, že terorismus je vykonáván pouze nestátními aktéry, ani v této části však neexistuje všeobecná shoda mezi odborníky na terorismus. Je uváděno, že pokud dojde k vykonání útoku v souladu s vrcholnou autoritou (u nás vláda Státu) neuvádíme, že se jedná o terorismus, ale o teror. Rozdíl mezi terorem a terorismem spočívá tedy v tom, že teror je páčán vrcholnou autoritou a terorismus je páčán proti autoritě. (Makariusová, 2019)

Terorismus lze podle dominance motivací dělit na politický, náboženský, monotematický, kriminální a psychopatologický. Politický terorismus je motivován především ideologií nebo politickým programem, jehož prosazení má být dosaženo teroristickými činy. Tento druh lze dále dělit na pravicový a levicový, kdy pravicový vychází z ideologií jako jsou nacismus, fašismus nebo ultrakonzervativní postoje a levicový pak zahrnuje hnutí komunistické či anarchistické. Specifickou kategorií v rámci politicky motivovaného terorismu je nacionálně separatistický terorismus. Do tohoto obsáhlého

spektra lze také zařadit ekoterorismus, který vychází z radikálních ekologických postojů. (Filipec a kol., 2017)

Náboženský terorismus lze dělit na fundamentalistický – ten zahrnuje kategorii teroristických skupin, které usilují o začlenění náboženství do státní správy nebo o nábožensky motivovanou odplatu. Druhou kategorií je eschatologický terorismus, ve kterém je vedena snaha naplnit různá proroctví o konci světa a přispět k jejich uskutečnění. (Filipec a kol., 2017) Jak už bylo uvedeno Filipec a kol. (2017) dělí terorismus na náboženský a politický, avšak Nekola (2017) uvádí, že politické a náboženské cíle od sebe nelze lehce oddělit, jelikož se prolínají v různém poměru.

V rámci monotematického terorismu dochází k hájení jednoúčelových zájmů. Často se může jednat o boj proti potratům, homosexualitě apod. Tento typ terorismu je zaměřen spíše na konkrétní a účelové důsledky než na prosazování ideologie či hodnot. Hlavním podnětem bývá přesvědčení o morálním úpadku společnosti nebo její nedokonalosti, přičemž teroristický čin je vnímán jako reakce na tuto situaci a zároveň jejím ospravedlněním. (Filipec a kol., 2017)

U posledních dvou typů se nabízí otázka, zda je vůbec můžeme považovat za formu terorismu, jelikož zde absentují politické či náboženské motivy. Psychopatologický terorismus vychází z duševních potřeb nemocného jedince, kterého teroristický akt uspokojuje. Odpověď na otázku, kde se tato potřeba bere, není zcela jednoznačná. Kriminální terorismus je primárně motivován finančním ziskem, a proto se v mnoha ohledech podobá organizovanému zločinu. Často jej provází snaha o kontrolu určitého území či monopolizace nelegální aktivity, například výroba a distribuce drog, obchod se zbraněmi. Může tedy sloužit spíše jako zdroj financování pro teroristické organizace než jako samostatná ideologicky motivovaná činnost. (Filipec a kol., 2017)

Extremismus

Extremismus představuje radikální ideologické postoje, které se vymykají ústavním a zákonným normám, které se projevují absencí tolerance a ohrožují základní demokratické principy, jež jsou zakotveny v českém ústavním pořádku. K těmto principům patří ochrana lidských práv a svobod, demokratická povaha právního státu, svrchovanost lidu, svobodná soutěž politických stran odmítajících násilí v rámci, níž je dosahováno prosazení zájmů jednotlivých stran. (Policie ČR, 2025)

Extremistická hnutí se snaží vytvořit jednotnou společnost postavenou na striktních ideologických principech, přičemž počítají s potlačením opozičních politických skupin a menšin a v nejhorších případech nevylučují jejich úplnou eliminaci. (Danics a kol., 2022)

Islamismus

Jedná se o politickou ideologii usilující o implementaci islámských principů do vlády a společnosti. Zahrnuje široké spektrum hnutí od umírněné politické účasti, až po radikální militantní akce. (Della Porta, 2018)

Fundamentalismus a islámský fundamentalismus

Fundamentalismus v nejširším slova smyslu označuje pevnou oddanost idejím a hodnotám, které jsou vnímány jako zásadní a neměnitelné. Osoba, kterou označujeme jako fundamentalista, se díky svému přesvědčení snaží proniknout až k samotným kořenům své víry. Ačkoliv je tento fenomén často spojován s islámem, lze jej najít v téměř všech náboženských směrech. Spojením pojmů islám a fundamentalismus vzniká interpretace islámu, která se vyznačuje striktním dodržováním předepsaných pravidel a často fanatickými postoji prosazovanými všemi dostupnými prostředky. Islámský fundamentalismus si klade tři hlavní cíle, které usiluje naplnit současně nebo postupně. První z nich je striktní uplatňování islámského práva šaría ve všech muslimských komunitách. Dalším je sjednocení všech zemí s muslimskou většinou do jednoho politického a náboženského celku pod vládu jediného chalífy. A posledním je obnova původní myšlenky islamizace celého světa. Jedná se o radikální ideologii, která odmítá současný světový řád a požaduje boj proti vojenské, technologické, vědecké a ekonomické dominanci západu za nezbytný. (Makariusová, 2019; Vegrichtová, 2019)

Salafismus

Je hnutí sunnitského islámu, jehož cílem je návrat k údajně nejčistší formě islámu, jakou praktikovali první tři generace muslimů (salaf). Salafisté kladou důraz na striktní dodržování Koránu a často odmítají moderní interpretace islámu. Jejich snahou je vytvořit komunitu pravověrných přičemž zdůrazňují exkluzivitu a přísný kodex chování. (Lohlker, 2017)

Džihádismus

Představuje extrémní interpretaci islámské doktríny, která prosazuje myšlenku násilného boje (džihádu) proti domnělým nepřátelům islámu. Klade důraz na ozbrojený boj jako základní prvek pravého islámu. Skupiny jako ISIS považují násilný džihád za projev skutečné víry a nezbytnou součást náboženské identity. Tato ideologie vychází ze specifických výkladů náboženského textu (Koránu). (Lohlker, 2017)

1.4 Vztah mezi radikalizací, extremismem a terorismem

Vztah mezi radikalizací a terorismem je složitý a často neprávne chápáný. Odborníci upozorňují, že ne každý terorista musí nutně zastávat radikální názory, a ne každý radikalizovaný jedinec se stane teroristou. Celý proces radikalizace, který bude dále podrobně rozebrán v následujících kapitolách, spočívá v postupném přijímání extrémních pohledů, které mohou vést k potřebě a ochotě prosazování zásadních změn. (Danics a kol., 2022; Della Porta, 2018)

Radikalizace sama o sobě neznamena extremismus. Ačkoliv extremismus představuje odmítání demokratických principů, někdy případné obhajování násilí, ne všichni extremisté sahají k násilným činům. Zatímco terorismus často vyrůstá z extremistických idejí, ne každý extremistista se stává teroristou. Tyto pojmy spolu úzce souvisí, částečně se překrývají, avšak nejsou totožné. (Danics a kol., 2022; Della Porta, 2018)

Homegrown terorismus

Zcela novým pojmem, který se začal používat v souvislosti s terorismem a radikalizací je homegrown terorismus. Tento fenomén je nepochybně důsledkem radikalizačního procesu, jehož předchozí fáze jsou nezbytné pro samotné uskutečnění útoku. Tento typ terorismu je úzce spojen s radikálními islámskými hnutími, která slouží jako hlavní ideologický motiv. Souvisejícím pojmem je homegrown radikalismus, jenž je vnímán jako specificky evropský fenomén. V posledních letech totiž stále více narůstají případy, kdy mladí lidé ze západoevropských zemí konvertují k islámu na prahu dospělosti. (Makariusová, 2017)

Hlavní rozdíl mezi homegrown terorismem a homegrown radikalismem spočívá v původu radikalizovaného jedince. Zatímco homegrown terorista je narozen v Evropě, avšak pochází z jiného než evropského kulturního prostředí, homegrown radikalismus se

týká Evropanů bez předchozího napojení na muslimskou komunitu, kteří si radikální ideologii osvojili nezávisle. (Makariusová, 2017)

2 PRÁVNÍ ÚPRAVA A ODPOVĚDNÉ INSTITUCE V ČESKÉ REPUBLICE

V českém právním řádu pojem radikalizace není legislativně ukotven, a tedy není definován ani v trestním zákoníku. Postih projevů radikalizace je nicméně možný prostřednictvím trestných činů souvisejících s extremismem. Zákon č. 40/2009 Sb., trestního zákona obsahuje v této souvislosti trestné činy jako násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci (§ 352), hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení (§ 355), podněcování nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356), schvalování trestného činu (§ 365) nebo projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§ 404). (Česko, 2009)

Trestněprávní odpovědnost za činy související s terorismem je rovněž upravena v rámci trestního zákoníku, jelikož Česká republika nedisponuje samostatným zákonem o terorismu. Důležitými paragrafy jsou především trestné činy – teroristický útok (§ 311), teror (§ 312), účast na teroristické skupině (§ 312a), financování terorismu (§ 312d), podpora a propagace terorismu (§ 312e) a vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f). S teroristickými aktivitami souvisejí i další skutkové podstaty jako je vražda (§ 140), braní rukojmí (§ 174), vydírání (§ 175), sabotáž (§ 314), šíření poplašné zprávy (§ 357), nedovolené ozbrojování (§ 279) či trestné činy spojené s držením, vývojem a výrobou zakázaných bojových, radioaktivních a jaderných prostředků (§ 280-282). (Česko, 2009)

Z hlediska zásahů do práv a svobod se mohou uplatnit také paragrafy týkající se omezování osobní svobody (§ 171) omezování svobody vyznání (§176), porušování domovní svobody (§178), porušování svobody sdružování a shromažďování (§179), obecné ohrožení (§ 272), genocidium (§ 400), popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocida (§ 405) nebo perzekuce obyvatelstva (§ 413). (Česko, 2009)

2.1 Odpovědné instituce a orgány

V boji proti terorismu má významnou roli celá řada institucí, které se na národní i mezinárodní úrovni podílí na prevenci, odhalování a řešení bezpečnostních hrozeb a incidentů. Vrcholným orgánem výkonné moci v rámci zajišťování a odpovědnosti za bezpečnost ČR má **vláda ČR**. Důležitým poradním a výkonným orgánem vlády je Bezpečnostní rada státu, která má pod sebou několik výborů, které se zaměřují na specifické oblasti bezpečnosti. Jedním z těchto výborů je **Výbor pro zpravodajskou službu**, ten je

určen pro výměnu informací a zajištění koordinace mezi zpravodajskými službami, policií a Ministerstvy vnitra a zahraničních věcí. **Národní centrála proti organizovanému zločinu**, která spadá pod Policii ČR, se zabývá odhalováním a vyšetřováním teroristických činů, extremismu a dalších závažných trestných činů. S **Policií ČR** úzce spolupracuje na zajištění vnitřní bezpečnosti, veřejného pořádku a ochrany obyvatelstva **Ministerstvo vnitra**. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016; 2025)

Na mezinárodní úrovni koná významnou roli Ministerstvo zahraničních věcí, které zastupuje ČR v mezinárodních organizacích a podílí se na vytváření mezinárodních dohod a strategií zaměřených na boj proti terorismu. Vedle toho působí zpravodajské služby, a to konkrétně Bezpečnostní informační služba, která vyhodnocuje informace o potenciálních hrozbách vůči vnitřní bezpečnosti státu. Dále sem spadá Úřad pro zahraniční styky a informace, jež se zaměřuje na hrozby, které mají původ v zahraničí a mohou ohrozit bezpečnost a ochranu zahraničně politických a ekonomických zájmů ČR. Významnou úlohu sehrává také Vojenské zpravodajství, které se podílí na identifikaci a vyhodnocení hrozeb terorismu. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016; 2025)

Důležitou oblast představuje kybernetická bezpečnost, která spadá pod Národní bezpečnostní úřad. Ten mimo jiné zajišťuje kybernetickou bezpečnost a koordinuje opatření proti kyberterorismu včetně vyhodnocování kybernetických incidentů. Trestní politika státu, včetně stíhání teroristických činů a mezinárodní justiční, spadá pod kompetenci Ministerstva spravedlnosti. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016; 2025)

Hlavní složky Integrovaného záchranného systému se podílejí na záchranných a likvidačních pracích v případě teroristických útoků a po nich. Bojem proti financování terorismu se zabývá Ministerstvo financí a konkrétně Finanční analytický útvar, který mimo jiné sleduje podezřelé toky peněz. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016; 2025)

Ochranu civilního letectví a dopravy zajišťuje Ministerstvo dopravy, které má v kompetenci i bezpečnostní opatření na letištích a v rámci přepravních řetězců. Ministerstvo zdravotnictví pak zabezpečuje zdravotní péči při mimořádných událostech a připravuje zdravotnický systém na možné následky chemických a biologických útoků. Na ochranu proti zneužití jaderných materiálů pro teroristické účely a radiační ochranu se zaměřuje Státní úřad pro jadernou bezpečnost. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016; 2025)

Národní korespondent pro terorismus působí v rámci Nejvyššího státního zastupitelství a usnadňuje výměnu informací mezi ČR a Eurojustem v oblasti mezinárodní justiční spolupráce v boji proti terorismu. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016; 2025)

2.2 Boj proti radikalizaci v Evropské unii

V rámci prevence radikalizace a boje proti terorismu hrají důležitou roli evropské iniciativy, jako je EU Knowledge Hub on Prevention Radicalisation a Evropské centrum pro boj proti terorismu (ECTC). Tyto platformy reprezentují koordinovanou snahu na úrovni Evropské unie, zaměřenou na sdílení znalostí, podporu odborníků a efektivní reakci na aktuální bezpečnostní výzvy.

EU Knowledge Hub on Prevention Radicalization představuje novou evropskou platformu zaměřenou na prevenci radikalizace, která navazuje na předchozí iniciativy RAN (Radicalization Awareness Network). Jeho cílem je sdružit odborníky z řad veřejných činitelů, praktiků a výzkumníků z členských států EU i vybraných třetích zemí, aby společně řešili výzvy spojené s radikalizací, zejména v kontextu prevence násilného extremismu. Znalostní centrum bylo zřízeno v souladu s Agendou EU pro boj proti terorismu z roku 2020, a jeho činnost je postavena na integrovaném, mezioborovém přístupu, který zahrnuje celé spektrum společnosti. Koordinaci aktivit zajišťuje Evropská komise a řízení centra se opírá o tři hlavní pilíře: Evropskou komisi, Řídicí výbor pro radikalizaci a Sít' tvůrců politik v oblasti prevence (Home-affairs..., 2024)

Aktivity a nástroje EU Knowledge Hub

Znalostní centrum poskytuje široké spektrum odborných aktivit, které mají za cíl posílit schopnosti členských států předcházet radikalizaci. K hlavním formám aktivit patří tematické panely, které fungují jako hlavní forma pro odbornou diskusi v rámci definovaných priorit. Dále se centrum zaměřuje na projektově založené spolupráce, které vznikly v roce 2019 a propojují odborníky z členských států, třetích zemí, akademického sektoru i soukromé sféry k řešení konkrétních témat. Významnou roli mají také společné akce představitelů veřejné správy a odborníků z praxe, jejichž cílem je hodnotit a navrhovat efektivní preventivní přístupy. V reakci na aktuální výzvy a neočekávané události, jako jsou například geopolitické změny, jsou organizovány workshopy a konference. Nedílnou součástí aktivit v rámci činnosti tohoto centra jsou rovněž studijní návštěvy, které podporují přenos osvědčených postupů mezi jednotlivými státy. Znalostní centrum dále nabízí individuálně přizpůsobené podpůrné služby, které poskytují odborné poradenství podle

specifických potřeb jednotlivých zemí. Školící programy jsou realizovány v různých formátech, jsou zaměřeny na rozvoj odborných kompetencí v oblasti prevence radikalizace a strategické komunikace. V rámci mentoringu a je podporováno vzájemné učení mladých i zkušených odborníků. Významná je také výzkumná činnost centra, která zahrnuje budování výzkumných partnerství a realizaci hloubkových studií prostřednictvím Výzkumného výboru Knowledge Hubu a Evropské výzkumné komunity pro radikalizaci. V neposlední řadě se centrum věnuje tvorbě scénářů budoucího vývoje, které pomocí analytických metod, jako je například metoda Delphi, napomáhají předvídat trendy a potřeby v oblasti prevence radikalizace. (Home-affairs..., 2024)

Evropské centrum pro boj proti terorismu (ECTC) bylo zřízeno v lednu 2016 jako reakce na sérii teroristických útoků, které zasáhly Evropu v roce 2015. Toto centrum, fungující v rámci agentury Europol, slouží jako operační a analytické centrum specializované na boj proti terorismu. Mezi hlavní oblasti jeho činnosti patří především sledování a analýza aktivit zahraničních teroristických bojovníků včetně jejich pohybu mimo území EU. Dále se ECTC zaměřuje na sdílení informací o financování terorismu, zejména prostřednictvím programů jako Terrorist Finance Tracking Programme (TFTP) a spolupráce s finančními zpravodajskými jednotkami. Důležitou roli hraje také monitoring online teroristické propagandy, který zajišťuje specializovaná jednotka EU Internet Referral Unit (EU IRU), jež identifikuje a nahlašuje škodlivý obsah na internetu. Další oblastí je boj proti nelegálnímu obchodu se zbraněmi, kdy ECTC pomáhá odhalovat a narušovat sítě, které mohou dodávat zbraně k teroristickým účelům. V neposlední řadě centrum podporuje mezinárodní spolupráci mezi členskými státy EU a dalšími partnery s cílem efektivněji čelit globálním teroristickým hrozbám. (Europol, 2022)

3 RADIKALIZACE JAKO PROCES

Proces radikalizace může probíhat na třech úrovních – mikro, mezo a makro. Jedná se komplexní děj, který zahrnuje řadu proměnných, jejichž vyhodnocení a následná aplikace do politických strategií jsou značně obtížné. Délka a průběh radikalizačního procesu se mohou výrazně lišit – v řadě případů dochází k rychlé eskalaci, která vyústí až v násilný útok či jiný extremistický čin. Spouštěcí faktory radikalizace se přitom mohou projevit na všech třech zmíněných úrovních. (Vegrichtová, 2019; Danics a kol., 2022)

Mikroúroveň představuje individuální predispozice. Pozornost je zaměřována na vlastnosti, životní zkušenosti a systém hodnot jedince. Radikalizace mohou vyvolat zejména negativní prvky z osobního života jedince spolu s poruchami osobnostmi. (Vegrichtová, 2019; Danics a kol., 2022)

Mezouroveň představuje širší skupinové prostředí. To vytváří příznivé podmínky, které často slouží jako chybějící článek a základní východisko. Toto zázemí reprezentují především skupiny či komunity, které se cítí zhrzené či jinak deprimované jistou formou bezpráví. Uvedené skupiny se vyznačují vyšší potenciálem radikalizace. (Vegrichtová, 2019; Danics a kol., 2022)

Makroúroveň reprezentují aktivity vlády a společnosti na vnitrostátní i zahraniční scéně. (Vegrichtová, 2019; Danics a kol., 2022)

3.1 Jednotlivé příčinné faktory uvedené dle zmíněných úrovní

Mikroúroveň (individuální)

- Psychologické faktory – sem řadíme pocity odcizení, deprivace, nespravedlnost, ponížení, sociální izolace a sklon k černobílému myšlení. Zranitelnější v rámci procesu radikalizace jsou osoby s nízkým sebevědomím a antisociálními rysy.
- Trauma a duševní zdraví – osobní trauma, životní krize či stres mohou zvyšovat vnímavost k extremistickým myšlenkám, které nabízejí možnost pomsty za jejich prožité trauma.
- Sociální faktory – diskriminace, vyloučení ze společnosti, nízké vzdělání, negramotnost či ztráta důvěry ve stát mohou vést k radikalizaci. Migrantské komunity a marginalizované skupiny jsou obzvláště náchylné k radikalizaci. (Ranstorp a Meines, 2024)

- Vliv sociálních médií – to je trendem zejména posledních let, kdy internet urychluje radikalizaci tím, že propojuje extremisty a vytváří jim prostor, aby mohli sdílet své názory, postupy a různé tipy, čímž se ve svém přesvědčení vzájemně utvrzují. (Ranstorp a Meines, 2024)

Mezouroveň (skupinová)

- Ideologie a konspirační teorie – mezi časté extremistické ideologie patří náboženský fundamentalismus, teorie nahrazování bílé populace migranty či misogynní narativy vinící ženy ze selhání mužů.
- Kultura a identita – pocit kulturního odcizení či absence pocitu příslušnosti může vést k přijetí extremistických ideologií.
- Radikální verbování – náboráři cíleně vyhledávají zranitelné osoby a manipulují je prostřednictvím propagandy, sociálních sítí, herních platforem apod.
- Dynamika skupiny – charismatičtí vůdci, skupinová loajalita, izolace a silná identifikace se skupinou, mohou vyústit až k násilí. Někteří lidé se tak přidávají k radikálním skupinám z touhy po akci, jiní kvůli ideologii, ale také kvůli sociálním vazbám a pocitu „někam patřit“. (Ranstorp a Meines, 2024)

Makroúroveň (společenská úroveň)

- Politické a geopolitické faktory – události jako války, migrace, klimatické změny či pandemie mohou být skupinami využity k mobilizaci příznivců.
- Polarizace a identita – radikalizace posiluje politická a společenská polarizace, která se vyskytuje nejen v názorech, ale i v zásadních konfliktech. (Ranstorp a Meines, 2024)

3.2 Procesy náboru

Teroristické skupiny využívají rozmanité náborové strategie, které cílí na ideologické, náboženské, sociální i rasové aspekty. Oslovují široké spektrum osob – děti, muže, ženy, vzdělané i méně vzdělané, odborníky na různé odvětví např. výroba výbušnin, lékaři, bývalí vojáci apod. Ideologie a náboženství vytvářejí hodnotový rámec skupin, ovlivňují soudržnost a operační chování, ale mohou také vytvářet vnitřní napětí ve skupině. Gender hraje také určitou roli. Ženy mohou být velmi důležitým článkem, neboť působí legitimně a z taktického hlediska zvyšují nenápadnost. Vysoká odbornost a vzdělání zajišťují možnosti

inovace útoků. Efektivitě napomáhají vojenské zkušenosti, které ale mohou omezit flexibilitu. (Perkoski a kol., 2024)

Děti a mladiství jsou často rekrutováni jako investice do budoucnosti skupiny. Rasově motivované skupiny často přizpůsobují svůj výstup rozmanitému publiku, především v prostředí věznic a online platform. Lze tedy podotknout, že náborové strategie zásadně ovlivňují nejen složení skupin, ale i jejich operační schopnosti a zranitelnost. (Perkoski a kol., 2024)

Proces náboru lze na základě dlouholeté praxe v protiteroristické oblasti rozdělit do osmi základních kroků. Prvním z nich je **identifikace kandidáta**, která může probíhat ve dvou variantách, a to jako příležitostný nábor, kdy skupiny oslovují osoby z vlastního okolí, nebo jako cílený, kdy hledají jedince se specifickými schopnostmi a odborností. Cílený nábor využívala např. IRA, která rekrutovala vysokoškoláky z přírodovědných a technických oborů. Další fází je **navázání kontaktu** – pokud předchozí vazby neexistovaly. Třetím krokem je budování přátelství a důvěry, což slouží jako základní psychologická příprava kandidáta. Ve čtvrté fázi dochází k **prohlubování vztahu** a zároveň k prohlubování **ideologické indoktrinace**, k čemuž může docházet v rámci emocionální manipulace. Pokud je vztah dostatečně pevný, dochází k **izolaci rekruta od jeho dosavadního prostředí** a k jeho propojení s dalšími členy nebo sympatizanty. Další krok je přijetí nové identity, kdy se jedinec začne plně ztotožňovat s cíli a hodnotami teroristické organizace. Sedmá fáze představuje **zapojení do nenásilných, ale radikalizačně důležitých aktivit**. Může se jednat o zapojení do demonstrací, sdílení propagandistického obsahu na sociálních sítích apod. Osmým a posledním krokem je **začlenění do struktur samotné organizace** a následné přiřazení na funkci dle schopností a vlastností jedince. Tento komplexní přehled tedy určuje konkrétní a klíčové momenty, kdy je možné z vnějšku účinně zasáhnout a proces radikalizace přerušit. (Schmid, 2021)

3.3 Modely radikalizace

Odborníci z různých společenských oborů se snaží popsat, jak dochází k radikalizaci jednotlivců, a nabízejí různé modely, které tento proces znázorňují. Tyto modely se liší svou složitostí nebo rozsahem, ale většinou se shodují v tom, že cesta k terorismu není náhlá, ale představuje postupný vývoj. Samotné studium radikalizace se tak zaměřuje na pochopení tohoto vývojového procesu. Většina těchto přístupů je postavena na základních dvou principech a těmi jsou individuální frustrace v kombinaci se společensko-politickým

kontextem a touha po nalezení vlastní identity a smysluplného životního cíle. (Danics a kol., 2022; Vegrichtová, 2019)

Lineární modely: Borumův čtyřstupňový model

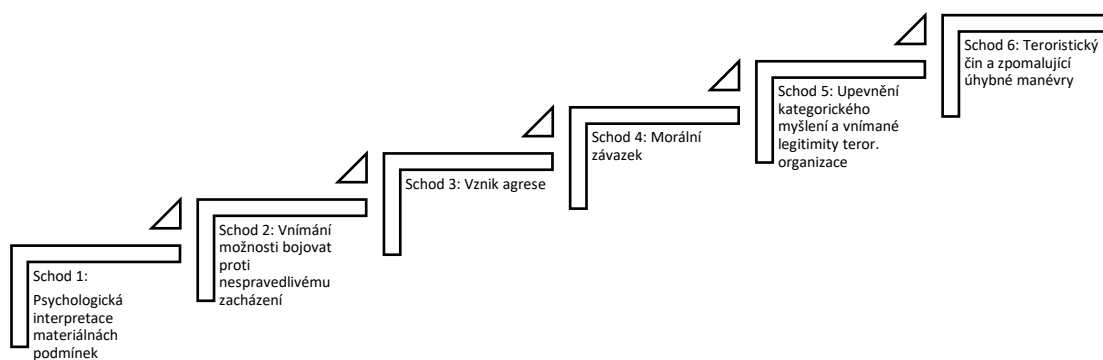
Původně byl tento model vytvořen jako výcvikový nástroj po bezpečnostní složky. Zaměřuje se na rozčlenění teroristického způsobu uvažování do čtyř postupných fází. První z nich představuje pocit nespravedlnosti, kdy se jedinec potýká s určitými nepříznivými životními podmínkami jako je chudoba, nezaměstnanost apod., a tyto okolnosti označuje jako **nesprávné**. V další etapě dochází k posunu ve vyhodnocení situace jako **nespravedlivé**. Jedinec začíná chápat vlastní křivdy v širším měřítku a následně **přisuzuje vinu** konkrétní osobě, skupině nebo národu. V poslední fázi dochází k **dehumanizaci** „nepřítele“ a ospravedlnění možného násilí. (Danics a kol., 2022; Vegrichtová, 2019)

K dalším známým lineárním modelům patří **Model policie NYPD**, který znázorňuje džihádisticko-salafistickou radikalizaci. Jedná se o velmi jednoduchý model bez zohlednění faktorů vstupujících externích faktorů a zároveň špatně slučuje pojmy salafistický islám a salafistický džihád. V počáteční fázi je jedinec stále součástí většinové společnosti a nevykazuje odchylky od jiného jedince. Disponuje však určitými osobnostními rysy nebo predispozicemi, které zůstávají v latentní podobě. Ve druhé fázi dochází k aktivaci, což vede ke změně identity a odklonu od původního společenského zařazení. V závěru nastává zásadní posun v sebepojetí – jedinec se začne vnímat skrze militantní optiku, což může vést k plánování, přípravě, a nakonec i k uskutečnění teroristického činu. (Danics a kol., 2022; Vegrichtová, 2019)

Wiktorowiczův model je model založený na vlivu sociálního okolí na proces jedincovy radikalizace. Wiktorowicz představil model trychtýře, na jehož vrcholu na osobu působí zmíněné vnější faktory. Souvisejícím pojmem je „kognitivní otevření“ – moment psychické zranitelnosti, kdy je jedinec vnímavý k radikálním ideám. Další fáze představuje „náboženské hledání“ a formování nové identity. Následuje změna pohledu na svět označená jako „rámování“. Dochází k přetváření pohledu na svět i vlastní zkušenost skrze narativ vnímané nespravedlnosti. Ve fázi socializace jedinec přijímá hodnoty skupiny a začleňuje se do její struktury. Nevýhodou modelu je, že vychází ze vzorku, který byl omezen pouze na malý počet členů jedné islamistické skupiny a nelze je tudíž zohlednit na všechny typy radikalizace. (Danics a kol., 2022)

Vzestupný Moghaddamův model

Moghaddamův model schodiště (viz obrázek č.1) zobrazuje postupnou radikalizaci jednotlivce, přičemž pro každé patro je charakteristický jiný psychologický proces. Každým takzvaným „krokem“ se jedinec blíží k násilnému extremismu. Do přízemí spadá široká veřejnost, která pocítuje určitou frustraci či nespravedlivé zacházení, ale ve svém jednání zůstává pasivní. První patro již znázorňuje hledání viníka za neúspěchy a prohlubování pocitu nespravedlnosti. Třetí patro znamená ospravedlnění násilí – protivník je dehumanizován a násilí začne být vnímáno jako morálně oprávněné. Na čtvrtém patře dochází ke ztrátě identity a odevzdání se pro extremistickou skupinu. Přeruší se vazby s předchozím život a dochází k utvrzování rozdělení světa na „my“ a „oni“. Páté patro představuje samotné zapojení do násilných činů a vstup do teroristické organizace. S každým krokem klesá pravděpodobnost šance na návrat zpět a zvyšuje se pravděpodobnost, že jedinec přejde k násilí. Ne však každý, kdo stoupá po pomyslném schodišti, se stane teroristou. Metafora upozorňuje na nutnost intervence již v jeho počátcích. Tento model je využíván Evropskou komisí v rámci preventivního a vzdělávacího programu TERRA. (Smolík, 2020)

Obrázek 1 - Modhaddamův model schodiště

(zdroj: vlastní, zpracováno
dle Smolík, 2020)

4 PROPAGANDA

Propaganda je sociální fenomén, který existuje v nejrůznějších podobách a proplétá se historií lidstva. Neustále se vyvíjí podle doby a propagandisté stále hledají nové techniky a způsoby toho, jak zvyšovat její efektivitu. (Smolík, 2022) Propaganda se využívá k formování názorů, ovlivňování veřejného mínění a utváření masových pohledů na svět. Podobu může mít ve formě plakátů, rozhlasových či televizních vysílání a v dnešní době samozřejmě prostřednictvím sociálních médií. Cílem je zasáhnout široké vrstvy společnosti a ovlivnit jejich myšlení. Může být využívána jak pro dobré, tak pro špatné účely. (RITZMANN, 2017) Na základě ověřitelnosti a pravdivosti informací lze propagandu rozdělit na černou, šedou a bílou. Černá uvádí zdroj, který je v realitě nepravdivý či nějakým způsobem zkreslený. Šedá propaganda neuvádí žádný konkrétní zdroj, čímž není ověřitelná. Bílá propaganda naopak otevřeně přiznává svůj skutečný zdroj a zakládá se na pravdivých, přesných a aktuálních informacích. (Smolík, 2022)

4.1 Přístupy k náboru do teroristických skupin

Propaganda teroristických organizací má často dva hlavní cíle. Prvním krokem je mobilizovat a inspirovat příznivce, aby se zvýšila soudržnost, loajalita a oddanost skupin. Skupina „my“ je charakterizována jako soudržná a silná a tento druh propagandy často vytváří pocity strachu a ohrožení. Druhým cílem je pak snaha o dehumanizaci a dehonestaci protivníka a vyvolání nejistoty u nepřátel. (Smolík, 2022)

Teroristické skupiny používají k náboru širokou škálu metod, které jsou buď přímé nebo nepřímé. V případě přímé metody se může jednat například o osobní výzvu k účasti na výcviku. U nepřímé metody můžeme mluvit například o ideologickém sdělení prostřednictvím médií. Tyto náborové metody zahrnují jak klasické formy masmédií jako noviny, rádio televizi či internet, tak osobní formy sociálního vlivu – kázání, pověsti, výuka nebo školení. Pokud mají skupiny větší finanční zdroje mohou obě formy kombinovat. (Schmid, 2021)

Formy náboru lze dělit na čtyři základní přístupy:

1. Veřejný a přímý nábor – ten probíhá tváří v tvář, často na místech, jako jsou věznice, uprchlické tábory nebo konfliktní zóny. Náboráři se v těchto prostorech pohybují a vyhledávají jednotlivce nebo menší skupiny. Tento typ je poměrně

účinný, protože verbíř může působit na cílovou osobu bez většího omezení. (Schmid, 2021)

2. Veřejný a zprostředkovaný nábor – jedná se spíše o šíření propagandy než o přímé oslovení. Je zacíleno široké spektrum médií, od televizních stanic až po veřejně dostupné weby. Cílem bývají specifické skupiny, například mladí muži nebo nábožensky orientovaní jedinci. Skupiny jako al-Káida často zveřejňují videa nebo prohlášení k šíření ideologie. (Schmid, 2021)
3. Soukromý a přímý nábor probíhá v úzkém osobním kontaktu mimo dohled veřejnosti například při soukromých modlitbách, v terapeutických skupinách nebo na výcvikových táborech. Náboráři jsou často blízké osoby z okolí (příbuzní, přátelé), což má velký vliv na přesvědčování. Tento způsob náboru cílí na osobní vztahy a je velmi efektivní právě u jedinců, kteří mají problémy v tom začlenit se do skupin a chtějí být přijati. (Schmid, 2021)
4. Soukromý a zprostředkovaný nábor

Kombinuje utajenost s technologickými pomůckami. Jedná se o uzavřená webová fóra, šifrované chaty nebo tajné přeposílání digitálního obsahu. Po roce 2001 využívala Al-Káida kanály jako náhradu za ztracená fyzická místa – výcvikové kempy apod. Toto šíření ideologie je využíváno mezi většími skupinami, mimo dosah bezpečnostních složek a často spíše slouží k udržení stávajících členů než k náboru nových. (Schmid, 2021)

4.2 Modely náboru

Rekrutace nových členů do teroristických struktur bývá promyšlený a cílený proces. Skupiny využívají odlišné přístupy podle typu cílové skupiny, prostředí nebo dostupných zdrojů. Níže uvedené modely shrnují nejčastější vzorce rekrutace, které se objevují opakovaně v odborné literatuře.

1. Síť (Net Model)

Tento model představuje snahu oslovit co nejširší cílové publikum. Typickým příkladem může být rozesílání náborových materiálů (videí, letáků či pozvánek na různé události) celým komunitám, např. žákům ve školách či určité online skupině. Základním předpokladem je, že skupina je homogenní a ideologicky vnímavá. Tento model bývá

efektivní tam kde neexistuje výrazný odpor vůči extremistickému sdělení. (Vegrichtová, 2019)

2. Trychtýř (Funnel Model)

Tento model využívá postupný přístup, kdy potenciaální rekruti procházejí sérií selekcí a ideologickou transformací. Jedinci vstupují do procesu s různou mírou zájmu. Díky aktivitám, které působí jako test loajality, účastí na rituálech nebo společném výcviku dochází k formování skupinové identity a vytvoření hlubšího závazku. Tento přístup je typický pro skupiny, které kladou důraz na oddanost a prověření nových členů. (Vegrichtová, 2019)

3. Infekce (Infection Model)

Zde je využito prostředí, které je obtížně přístupné zvenčí, nebo kde jsou silná protiopatření (např. armáda, policie). Strategií skupiny je nasadit důvěryhodnou osobu tzv. agenta, který je nosičem „infekce“. Cílí na jedince, jež jsou nespokojeni, náchylní k frustraci, zklamaní nebo nesouhlasí s autoritami. „Agent“ s nimi formuje vztahy a šíří ideologii skrze osobní kontakt. Model je silný v budování loajality a utajeného vlivu. (Vegrichtová, 2019)

4. Krystalizační jádro (Seed Crystal Model)

Uplatnění tohoto modelu je v prostředí, kam není možné vstoupit. Cílem je vytvořit podmínky, ve kterých se jedinci rekrutují sami. Využívá se mediálního vlivu, dezinformací, psychologického nátlaku nebo pocitu izolace. Výsledkem by mělo být samovolné ztotožnění jednotlivce s ideologií a následné aktivní vyhledávání kontaktu se skupinou. (Vegrichtová, 2019)

4.3 Online radikalizace v kontextu terorismu

Základní charakteristikou online radikalizace je její variabilita – může probíhat jak systematicky, což znamená za přímého působení teroristických organizací, které provozují cílený nábor, tak nesystematicky, kdy se jedinec radikalizuje samostatně vlivem propagandistického obsahu sdíleného na internetu. Právě druhá varianta je častá pro osamělé aktéry, kteří páchají násilné činy bez přímého napojení na organizované struktury, přičemž hlavním impulzem bývá online prostředí. (Binder a Kenyon, 2022)

Současně se uvádí, že online prostředí je jakýmsi katalyzátorem a podpůrnou funkcí, když se jedinec nachází v určitém stádiu frustrace či ideologického přesvědčení a online

prostředí mu poskytuje potřebné informace, spojení, návody a posiluje jeho přesvědčení. Radikalizační obsah se šíří napříč ideologiemi – od pravicového extremismu až po misogynní hnutí. Všechny tyto formy využívají internet k náboru, koordinaci, šíření znalostí, mobilizaci a financování. (Evans a Williams, 2022)

Studie von Behra a kol. (2013) uvádí pět hypotéz o vlivu internetu (viz tabulka č.2) – internet vytváří příležitosti k radikalizaci, zrychluje proces, umožňuje jej bez fyzického kontaktu, funguje jako „echo chamber“ a umožňuje seberadikalizaci. Pojem „echo chamber“ neboli tzv. „ozvěnová komora“ pojednává o tom, že se osoby setkávají jen s názory, které potvrzují jejich vlastní pohled, ty si vzájemně vyměňují v komunitě a ve své pravdě se utvrzují. Automatizované algoritmy pak uživatelům opakovaně dodávají homogenní obsah a omezují kontakt s odlišnými názory. Co se seberadikalizace týče, tak se jedná o proces, kdy dochází k radikalizaci čistě online bez fyzického kontaktu. Současně je ale uvedeno, že seberadikalizace je velmi vzácná, jelikož většinou probíhá alespoň nějaká forma osobního kontaktu. (Behr a kol., 2013; Binder a Kenyon, 2022)

Tabulka 2 - Výsledky hypotéz

Hypotézy	Výsledky
1. Internet vytváří více příležitostí k radikalizaci.	Ano
2. Internet funguje jako „ozvěnová komora“.	Ano
3. Internet urychluje proces radikalizace.	Neexistuje jednotná délka radikalizace, nelze tedy tvrdit, že je proces radikalizace urychlován, spíše lze tvrdit, že je proces díky internetu umožněn.
4. Internet umožňuje radikalizaci bez fyzického kontaktu.	Ne – většina případů zahrnovala, také offline aktivity, které mohly sehrát roli.
5. Internet zvyšuje příležitost k seberadikalizaci.	Ne – většina „online seberadikalizace“ zahrnovala virtuální komunikaci a interakci s ostatními.

(Behr a kol., 2013)

Význam online radikalizace nelze popřít, avšak ve většině případů je online a offline faktory vzájemně prolínají. Z pohledu bezpečnostní politiky online radikalizace představuje značnou výzvu. Regulace online prostoru vyžaduje specifické nástroje a mezinárodní spolupráci. Moderace a odstraňování extremistického obsahu a cílené kampaně zaměřené na prevenci radikalizace však mohou předcházet radikalizaci a mohou posilovat komunitní odolnost a pomáhat s deradikalizací. (Evans a Williams, 2022)

5 PREVENCE RADIKALIZACE

Cílem prevence radikalizace je zabránit především samotnému vzniku radikalizace. Oblast obsahuje využití celé řady nástrojů, mechanismů a programů, které jsou součástí bezpečnostní politiky. Využívají se jak celospolečenské aktivity, tak cílené programy pro znevýhodněné sociální skupiny, které jsou nejvíce ohrožené. Z dlouhodobého hlediska je nejvhodnější zaměřit protiteroristickou politiku, na zabránění potencionálních rekrutů, aby do teroristických organizací vstupovali. (Smolík, 2020; Vegrichtová, 2019)

Deradikalizace pak slouží k tomu, aby se osoby odpoutali od radikálního prostředí a přesvědčení. Setkáváme se s tzv. exit programmes, které slouží k pomoci jednotlivců opustit ideologicky motivované prostředí. Při prevenci zradikalizovaných osob se využívají tzv. exit programmes, a to především v západních zemích (Německo, Francie, Norsko apod.) Programy často kombinují psychologické poradenství, ekonomickou a praktickou pomoc a podporu při navazování nových sociálních vazeb mimo radikalizované prostředí. K řešení radikalizace je potřeba přistupovat komplexně a využívat mezioborový přístup, který spojuje poznatky z psychologie, kriminologie, sociální práce a krizové intervence. Čím širší je zapojení odborníků, tím je pravděpodobnost úspěchu vyšší. (Smolík, 2020; Vegrichtová, 2019)

Některé programy se soustředí primárně na behaviorální odloučení jednotlivce od násilí, kriminality a extremistických skupin, jiné kladou důraz na změnu ideologického přesvědčení. Významným krokem je izolace zradikalizovaných skupin, monitorování jejich aktivity a zastavení společenské podpory násilných a radikálních činů. Kontakt s lidmi z odlišného sociálního prostředí a s jinými názory se ukázal jako jeden z podpůrných faktorů v procesu. Odborníci se shodují, že jeden z nejúčinnějších prvků v programech je posilování původních rodinných vazeb. Dalším nástrojem je také systematický mentoring a individuální práce s ohroženými osobami. V procesu mají významnou roli také autobiografické výpovědi a rozhovory s bývalými teroristy a radikály. Konflikty s vůdci, změny v sociálním či politickém prostředí, represivní zásahy vůči organizaci, včetně odstranění důležitých představitelů (přesun do vazby), hraje také podstatnou roli. Preventivní programy se také snaží podporovat důvěru ve společnost a odbourávat předsudky vůči cizincům. (Smolík, 2020; Vegrichtová, 2019)

V počátečních fázích je zásadní sociální podpora, přijetí ze strany okolí, začlenění do komunity, vytváření nových vzájemných vazeb. Preventivní strategie by proto měly cílit na

posilování sociální, ekonomické a politické stability na úrovni jednotlivých států. Z hlediska dlouhodobých opatření jsou podstatné kroky směřující do oblasti rodiny, komunity a vzdělání. Pozornost by měla být také věnována životnímu stylu. Jedná se o určité vzorce chování jako hraní násilných her či stahování extremistického obsahu, které mohou představovat rizikové faktory pro budoucí radikalizaci. Deradikalizační proces pak probíhá prostřednictvím jednotlivých kroků, během nichž dochází k postupné změně chování a oslabování původního radikálního přesvědčení. (Smolík, 2020; Vegrichtová, 2019)

DÍLČÍ ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI

Teoretická část práce poskytla ucelený pohled na proces radikalizace, který je ovlivňován mnoha faktory na individuální, skupinové i společenské úrovni. Byly popsány základní pojmy, modely radikalizace, klíčové příčiny i role propagandy, náboru a online prostředí. Radikalizace se ukazuje jako vysoce individuální proces ovlivněný řadou vnějších a vnitřních faktorů. Základním zjištěním je, že v procesu hrají roli nejen psychologické faktory a osobní frustrace, ale i sociální izolace, trauma, ztráta důvěry ve stát nebo vliv internetu. Online prostředí se ukazuje jako velmi aktuální problém, který výrazně ovlivňuje radikalizaci jedinců. Rovněž byla podrobně popsána role propagandy a náborových strategií, včetně způsobů, jakými se jednotlivci dostávají do kontaktu s radikálními ideologiemi. Přesto zůstává rozpoznání radikalizace náročné, zejména v jejích počátečních fázích a u osob, které se projevují nenápadně, tzv. „osamělých vlků“.

Na základě těchto poznatků bude praktická část zaměřena na rozbor konkrétních případů radikalizovaných jedinců. Cílem je odhalit opakující se vzorce, vyzdvihnout hlavní rizikové faktory a vytvořit návrhy, které mohou pomoci včas rozpoznat ohrožené jedince. Praktická část rovněž nabídne návrhy preventivních opatření s důrazem na mezioborovou spolupráci, komunitní odolnost a podporu aktérů v první linii.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 HLAVNÍ TRENDY A VÝVOJ TERORISMU V ROCE 2023

V roce 2023 došlo k nárůstu teroristických útoků v Evropské unii. Bylo zaznamenáno celkem 120 případů, z nichž 98 bylo provedeno, 9 se nezdařilo a 13 bylo zmařeno. Většinu těchto útoků provedly separatistické organizace (70) a dále levicové a anarchistické (32). Dva pravicové útoky byly zmařeny, zatímco pět ze čtrnácti pokusů, které představovaly džihádistický terorismus, bylo uskutečněno. Z hlediska následků byly nejnebezpečnější právě džihádistické útoky, které si vyžádaly šest obětí a dvanáct zraněných. V souvislosti s teroristickými činy bylo zadrženo v EU 426 osob, přičemž nejzastoupenějším typem byla džihádisticky orientovaná ideologie (334). V rámci soudního řízení bylo 290 případů odsouzeno a 68 zproštěno viny. Hrozba džihádismu zůstává zásadním bezpečnostním rizikem pro EU, a to jak od zahraničních organizací, tak od samostatných aktérů působících online. V pravicově extremistickém kontextu se největší hrozbou nadále stávají jednotlivci nebo malé skupiny, které zastávají přesvědčení, že násilné narušení stávajícího řádu povede ke změně systému. Tyto osoby často vystupují jako tvůrci propagandy, náboráři a iniciátoři útoků. Levicové a anarchistické skupiny se nadále vyznačují bojem proti státu, kapitalismu či militarismu a silným prvkem mobilizace zůstává solidarita s vězeňskými anarchisty. Aktivitu si udržují také etnonacionalistické a separatistické skupiny. Společensko-politické výzvy, včetně událostí na Blízkém východě, vytváří prostor pro radikalizaci a verbování nováčků. Je velmi alarmující zapojení mladých lidí v online komunitách, kteří se vyznačují vysokou ideologickou flexibilitou. Teroristé navíc čím dál tím více využívají moderní technologie – umělou inteligenci, deepfake videa a 3D tisk zbraní. Moderní technologie jsou požitky jak k verbování, šíření propagandy, tak k plánování útoků či ke skrytí před bezpečnostními složkami. Tato fakta poukazují na potřebu neustálého přizpůsobování bezpečnostních strategií a k tvorbě preventivních opatření novým hrozbám digitálního věku. (Europol, 2024)

Ukotvení kapitoly v rámci struktury diplomové práce

Význam této kapitoly spočívá ve zdůraznění aktuálnosti a naléhavosti tématu radikalizace a terorismu v současném evropském kontextu. Statistická data z roku 2023 jasně ukazují, že hrozba terorismu v Evropské unii je stále přítomná a proměňuje se nejen v počtu incidentů, ale i v jejich charakteru a prostředcích, které jsou k nim využívány.

Cílem zařazení této části bylo ilustrovat, že se nejedná pouze o teoretický či historický jev, ale o dynamický a živý problém, který se dotýká bezpečnosti všech členských států EU.

Zejména důraz na online prostředí, ideologickou rozmanitost a technologický vývoj ukazuje, jak se radikalizace přizpůsobuje současné době. Zmínka o mladých lidech a jejich zapojení do extremistických sítí navíc poukazuje na rostoucí zranitelnost specifických skupin, což je důležité i pro preventivní práci v terénu.

7 PREVENCE RADIKALIZACE V ČESKÉ REPUBLICE

Česká republika dosud nevytvořila samostatný strategický dokument ani specifický preventivní program zaměřený na prevenci radikalizace. Téma prevence radikalizace je integrováno do Strategie boje proti terorismu od roku 2013, kde figuruje jako jeden z klíčových priorit v rámci bezpečnostní politiky státu. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2013)

Ačkoliv Česká republika nepatří mezi země, kde by radikalizace přistěhovaleckých komunit představovala akutní hrozbu, nelze toto téma podceňovat. Zkušenosti ze Západních zemí nasvědčují tomu, že dlouhodobé přehlížení problému soužití může vést ke vzniku uzavřených komunit a následnému nárůstu radikalizace a extremismu. Zvláštní pozornost je odkazována na druhé generace přistěhovalců, kteří jsou jazykově a kulturně integrováni, ale stále u nich může dojít k pocitu vyloučení, který je jedním z kořenových příčin procesu radikalizace. Česko přístup k prevenci staví na integraci, prevenci sociální izolace a budování mezikulturního porozumění. Koordinaci integrační politiky zajišťuje Ministerstvo vnitra. Na krajské úrovni působí Centra na podporu integrace cizinců a tzv. styční důstojníci Policie ČR pro menšiny, kteří zprostředkovávají kontakt s komunitami a řeší případné konflikty. K dalším preventivním opatřením patří také vzdělávání policistů, sociálních pracovníků a pedagogů, podporu lokálních projektů a spolupráce s neziskovým sektorem. Roste důraz na prevenci online radikalizace, jelikož se radikalizační procesy stále více přesouvají do digitálního prostoru. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2013)

Ve strategii je také apelovááno na potřebu negeneralizovat chování jednotlivců na celou komunitu, neboť předsudky mohou radikalizaci naopak podněcovat. Veškerá opatření musejí být doprovázena i bojem proti domácímu extremismu, xenofobii a rasismu. Je potřeba klást důraz na vzdělávání veřejnosti. Problematická část spočívá také v nedostatku nástrojů na vyhodnocení efektivity přijatých opatření. Ve strategii je zmiňována potřeba zadávání vědeckovýzkumných úkolů zaměřených na vývoj indikátorů a analýzu radikalizačních trendů, včetně vlivu online prostředí. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2013)

7.1 Přístupy k prevenci ve vybraných evropských zemích

Tato podkapitola se zaměřuje na přístupy k prevenci ve vybraných evropských zemích, konkrétně ve Francii, Německu, Nizozemsku, Švédsku a Velké Británii. Budou zde uvedeny jednotlivé přístupy k prevenci radikalizace včetně aplikovaných programů a modelů, které jsou reakcí na bezpečnostní situaci. Popsány budou významné pilíře, které jsou součástí

daných strategií, ať už v rámci vzdělávacích aktivit pro mládež, odborného školení pracovníků v první linii, nebo evidencí rizikových osob, monitoringu rizikových osob, regulací online obsahu, vzdělávání veřejnosti, rehabilitace odsouzených vězňů za terorismus a radikalizaci a také protipropagandistické kampaně.

7.1.1 Prevence radikalizace ve Francii

V únoru roku 2018 představila Francie nový Národní plán prevence radikalizace, který lze volně přeložit jako „Přecházet, abychom chránili“. Vychází ze zkušenostní předchozích opatření (PLAT 2014, PLAT 2016), stejně jako z evropských osvědčených modelů – především dánského Aarhus, který propojuje včasnou prevenci a podporu odchodu z radikalizačního procesu, a německého modelu, který klade důraz na zapojení rodin. V oblasti strategické komunikace a protipropagandy se francouzský plán inspiroval britskou strategií Prevent. (Lahnait, 2021)

Plán zahrnuje 60 opatření, která jsou rozdělena do pěti pilířů a zapojuje 20 ministerstev. Je položen na tříúrovňovém modelu prevence – primární (kam patří osvětová opatření) sekundární (včasná detekce rizik) a terciální (intervence a rehabilitace). Součástí plánu je psychosociální podpora jednotlivcům a rodinám a školení pracovníků, kteří jsou v „první linii“ – učitelé, sociální pracovníci, sportovní trenéři, úředníci. (Lahnait, 2021)

První pilíř se výrazně zaměřuje na roli školství. Cílem je budovat odolnost mládeže vůči extremistickým vlivům, například prostřednictvím vzdělávacích aktivit, jako jsou divadelní představení na téma radikalizace. Učitelé a další pracovníci jsou školení k rozpoznávání varovných signálů. V rámci prevence sledují i sportovní a univerzitní prostředí. Dále se pilíř věnuje boji proti online náboru a propagandě skrze platformu Stop-Djihadisme a podporuje kvalitní a důvěryhodné protipropagační iniciativy. (Lahnait, 2021)

Druhý pilíř klade důraz na včasnou detekci a posílení preventivních opatření. Podezřelí z radikalizace jsou evidováni v souborech S a FSPRT. Do roku 2021 bylo v rámci prevence sledováno přes 5000 osob. Opatření doplňuje rozsáhlé školení veřejných pracovníků, aby byli schopni včas reagovat. (Lahnait, 2021)

Třetí pilíř se věnuje výzkumu a porozumění radikalizaci. Vznikla odborná vědecká rada, současně byly podpořeny doktorandské výzkumy a zahájeny vysokoškolské programy s více oborovým přístupem. Akademická obec se tak stává důležitým partnerem v práci s efektivní prevencí. Čtvrtý pilíř se zaměřuje na zvyšování odbornosti místních aktérů a sdílení efektivních přístupů. Do roku 2021 absolvovalo školení přibližně 30 000 úředníků.

Výuka zahrnuje témata jako islám, historie džihádu, právní rámec, ochrana dětí či prevence ve věznicích. Pátý pilíř se soustředí na odklon od radikalizace. Speciální pozornost je kladen na osoby vracející se ze Sýrie a Iráku. Současně řeší rehabilitace vězňů odsouzených za terorismus a radikalizovaných osob. Probíhá jejich hodnocení a zařazování do specializovaných vězeňských jednotek. (Lahnait, 2021)

7.1.2 Prevence radikalizace v Nizozemsku

Nizozemská protiteroristická strategie, která byla publikována Národním koordinátorem pro bezpečnost a boj proti terorismus, představuje ucelený rámec, jež spojuje vládní subjekty napříč institucemi v boji proti extremismus a terorismu. Základem je obsáhlý přístup, kdy je primární důraz kladen na prevenci radikalizace a terorismu. Strategie si klade za cíl nejen zabránit násilným činům, ale také předcházet šíření strachu a polarizaci společnosti. (Vermeulen a Visser, 2021)

Mezi nejvýznamnější instituce, které hrají klíčovou roli v oblasti prevence patří Jednotka pro expertní poradenství v oblasti sociální stability. Tato jednotka poskytuje poradenství v oblasti radikalizace a polarizace společnosti, prostřednictvím budování sítí vlivných osob z obtížně dosažitelných komunit, které mají sloužit jako „oči“ a „uši“. Tato forma zapojení komunit je pro nizozemský přístup zásadní. Tato jednotka také vytvořila evaluační nástroj, který umožňuje analyzovat efektivitu jejich preventivní politiky. Vedle toho pořádá workshopy na témata jako krajní pravice. Tyto aktivity jsou nedílnou součástí národní strategie. Dalším aktérem je Internet Referral Unit. Tato jednotka vznikla za účelem potírání džihádistického online obsahu. Je součástí širšího rámce programu, který je zaměřen na boj proti šíření radikalizačního a nenávistného online obsahu. (Vermeulen a Visser, 2021)

Pilíře nizozemského přístupu zahrnují rozsáhlé zapojení škol a komunitních organizací. Od roku 2015 organizuje školení pro učitele a pracovníky škol na témata identifikace, prevence a zvládání radikalizace. Aktéři vstupující do prevence radikalizace poskytují poradenství profesionálům a rodinám osob ohrožených radikalizací. Jsou nabízena také poradenství a postupy pro práci s mládeží v rámci prevence extremismu a polarizace. (Vermeulen a Visser, 2021)

Důležitou součástí je také strategie, která zahrnuje individuální přístup, který reaguje na signály radikalizace u jednotlivců. Tento přístup staví na tom, že radikalizace je proces, který vyžaduje individuální přizpůsobené zásahy. Cílem je podpořit jedince v návratu k běžnému životu dříve, než se jejich radikalizace prohloubí. Po zaznamenávání signálu

radikalizace dochází ke spolupráci odborníků na lokální úrovni, kde se vyhodnocuje potencionální hrozba a připravuje se plán intervence. Součástí přístupu je i rozšířená analýza, jejíž cílem je identifikovat další osoby v okolí radikalizovaného jedince, které by mohly být zasaženy. Nizozemský přístup klade důraz na časnou intervenci, individuální práci s ohroženými jedinci a budování odolných komunit. (Vermeulen a Visser, 2021)

7.1.3 Prevence radikalizace ve Švédsku

Švédská strategie prevence radikalizace klade důraz na včasnou intervenci a práci s jednotlivci. Od roku 2016 stát výrazně posílil preventivní financování a podpořil vznik programů zaměřených na zranitelné osoby i ty, které se chtějí odpoutat od extremistického prostředí. Konkrétním příkladem je program Tolerance Project, který je zaveden ve více švédských městech. Pracuje s mládeží a dospělými, kteří jsou považováni za nejvíce ohrožené radikalizací. Program se skládá z aktivit zaměřených na odpoutání od skupiny a přehodnocení ideologického smýšlení a následné znovuzачlenění do společnosti. (Kudlacek, D. et al., 2017)

Švédská Agentura pro mládež a občanskou společnost financuje místní a neziskové projekty, které posilují demokratické hodnoty a sociální soudržnost. Vedle ní působí také Agentura pro podporu náboženských komunit, která posiluje školení náboženských vůdců a podporuje mezikulturní dialog jako nástroj prevence. V reakci na vývoj bezpečnostní situace vznikla komplexní strategie Prevent Preemp, Protect, která se vyznačuje třemi úrovněmi zásahu. První fáze je zaměřena na odhalení rizikových faktorů a snížení náborové základny pro radikalizaci. Důležitým aktérem je zde policie, která sdílí informace s místními partnery a dochází ke školení v rámci programu CoPRa, Druhá fáze, spočívá v bránění přípravě na útok, a to kvůli spolupráci mezi bezpečnostními složkami. Třetí fáze zajišťuje ochranu společnosti pomocí kontroly migrace, posuzování bezpečnostních rizik u osob v azylu a dohledu nad nebezpečnými předměty na hranicích. Podstatnou roli zde hrají místní samosprávy, ty jsou přímo zodpovědné za realizaci preventivních opatření, protože mají nejlepší přehled o lokální situaci a kontaktu s obyvateli. Samosprávy koordinují spolupráci mezi školami, policií, sociálními službami a neziskovým sektorem. Významným nástrojem je také podpora mezinárodní spolupráce, především v oblasti sdílení informací s evropskými bezpečnostními strukturami. (Kudlacek, D. et al., 2017)

7.1.4 Prevence radikalizace ve Velké Británii

Velká Británie přistupuje k prevenci radikalizace dlouhodobě komplexním přístupem, jehož hlavním nástrojem je strategie Prevent. Jedná se o jednu ze čtyř částí protiteroristické strategie CONTEST. V roce 2015 byla tato strategie zásadně revidována, kdy hlavní změnou bylo zavedení zákonné povinnosti pro veřejné instituce implementovat principy Prevent ve svých činnostech. Týkalo se to především škol, univerzit, zdravotnických zařízení a místních úřadů. Instituce byly tak povinny vytvořit víceoborové koordinační skupiny, hodnotit lokální rizika radikalizace, školit zaměstnance a vypracovávat konkrétní akční plány prevence. Mimo to měly povinnost zřídit tzv. Channel panely, které posuzují jedince a navrhuji pro ně individuální podpůrná opatření. Channel program je dobrovolný a funguje jako nástroj víceoborové spolupráce mezi policií, školami, sociálními službami a komunitními organizacemi. Cílem je podchytit osoby, které vykazují známky radikalizace a nabídnout jim plán, ať už ve formě mentoringu, vzdělávání, profesní pomoci nebo volnočasové aktivity. Strategie Prevent se také zaměřila na posílení pracovníků v první linii. Povinný výcvik WRAP seznamuje účastníky s projevy radikalizace a možnými způsoby intervence. Podpora je také rozšířena do online prostoru, kdy platforma Educate Against Hate, poskytuje školám a veřejnosti přístup k materiálům, návodům a kontaktům souvisejícím s prevencí. Dalším velmi důležitým prvkem je také spolupráce s komunitními organizacemi, které hrají roli v terénní práci s mládeží, včetně těch, kteří se pohybují na hraně kriminality, násilí, závislosti nebo sociálního vyloučení, tím pádem jsou náchylnější k radikalizaci. Strategie Prevent apeluje na důraz britské vlády tím, že je třeba chránit mládež prostřednictvím vzdělání, podpory a spolupráce různých institucí. (Kudlacek, D. et al., 2017)

7.1.5 Prevence radikalizace v Německu

V Německu existuje rozsáhlá síť programů zaměřených na prevenci radikalizace a extremismu, a to jak z pravicového, islamistického, tak i levicového spektra. Jedním z nejvýznamnějších programů je „Demokratie leben!“, jedná se o program, který podporuje stovku iniciativ zaměřených na prevenci extremismu, rozvoj demokratické kultury a podporu angažovanosti občanů. Jednotlivé projekty často cílí na mládež, a to zejména na dospívající a mladé dospělé, u nichž podporují formování sociální a náboženské identity v různorodé společnosti bez násilí. Vzdělávají o tématech jako je salafismus, diskriminace, radikalizace a sociální izolace. Metody, které se používají jsou především workshopy, mentoring, diskuse, kulturní aktivity a vzdělávací semináře. (Kudlacek, D. et al., 2017)

Projekty zaměřené na pravicový extremismus pracují s mladými lidmi ve věku 12-24 let, ale zároveň zapojují učitele, rodiče a další osoby, které umocňují efektivitu. Cílem je rozpoznat a oslabit nenávistnou ideologii skrze vzdělávání, mediální gramotnost a budování zdravé identity. Důraz je kladen na práci se skupinou, online školení, prevenci nenávistných projevů a antisemitismus. (Kudlacek, D. et al., 2017)

Violence Prevention Network je nestátní síť financovaná z evropských, federálních i regionálních prostředků. Zaměřuje se na prevenci, intervenci a radikalizaci zejména u mladých lidí motivovaných násilím nebo extremistickou ideologií. Její klíčovou metodou je přístup, který podporuje sebereflexi a odpovědnost ve vztahu k sobě i okolí. V oblasti prevence tato síť vytváří projekty zaměřené na odolnost vůči salafistické radikalizaci, včetně školení profesionálů na téma islamofobie, diskriminace a výchovy k toleranci. Intervenční programy se odehrávají zejména ve věznicích, kde pracují s mladistvými pachateli násilných činů v rámci ideologie. Deradikalizační projekty pak cílí na osoby, které chtějí vystoupit z extremistického prostředí, kdy využívají poradenství, informační kampaně a komunitní podporu. (Kudlacek, D. et al., 2017)

EXIT-Germany

Jedná se o program, který je zaměřen na pomoc jednotlivců, kteří se snaží odklonit od krajně pravicové scény. Nabízí jim praktickou pomoc, bezpečnostní poradenství, získávají kontakty a podporu při budování nového života mimo radikální prostředí. EXIT klade důraz na dobrovolnost a respekt k lidským právům a svobodám. (Kudlacek, D. et al., 2017)

7.2 Doporučení pro Českou republiku

V rámci doporučení na základě přístupů k prevenci radikalizace ve vybraných evropských zemích by bylo pro Českou republiku vhodné vypracování samostatné strategie prevence radikalizace, která propojí oblasti prevence extremismu, integrace cizinců, práci s mládeží, vzdělávání a online bezpečnost. Strategie by měla být mezirezortní a jasně definovat kompetence jednotlivých aktérů, kteří budou do problematiky prevence vstupovat. Také by se v ní mělo objevit to jak plán implementovat, hodnotit a revidovat.

Jak vyplývá z teoretické části této práce, v českém právním prostředí chybí konkrétní právní definice a strategie zaměřená výhradně na radikalizaci. Díky této skutečnosti je obtížné nastavit přesná a cílená opatření, ačkoliv dílčí aspekty radikalizace jsou ošetřeny prostřednictvím paragrafů trestního zákoníku v souvislosti s extremismem nebo terorismem.

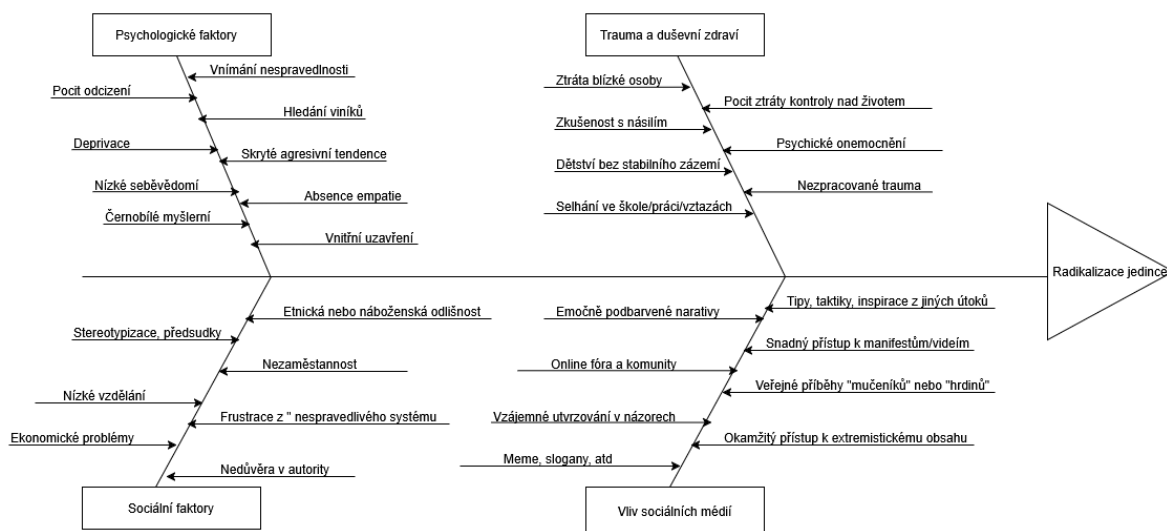
Absence specifického právního rámce a koncepčního dokumentu znamená, že reakce institucí mohou být nekoordinované, nejednotné a často až reaktivní namísto preventivní.

Efektivní prevence vyžaduje silné zázemí a mezioborovou koordinaci. Je tedy vhodné rozšířit centra na podporu integrace cizinců o jejich odborné kapacity složené z představitelů samosprávy, policie, školství, sociálních služeb a neziskového sektoru. Efektivní by tedy byla určitá platforma, ke které by měly tyto skupiny přístup. Role platformy by plnila preventivní i intervenční roli při identifikaci a řešení rizikových případů radikalizace. Sestavit standardizovaný vzdělávací modul zaměřený na prevenci radikalizace a extremismu, který by byl určen pro pedagogy, policisty, zdravotníky a pracovníky center integrace.

Velmi podstatným bodem je zřídit odborný tým monitoringu online radikalizace. Tento tým by měl analyzovat extremistický obsah, pracovat na jeho odstraňování a připravovat osvětové kampaně a protipropagandistické materiály zaměřené na mladou populaci. Zde by bylo vhodné zapojit influencery, pedagogy a tvůrce digitálního obsahu.

8 PŘÍČINY RADIKALIZACE APLIKOVANÉ NA DETAILNÍ PŘÍPADY

Na základě poznatků uvedených v teoretické části byl vytvořen diagram, který uvádí hlavní kořenové příčinné faktory radikalizace jedince viz obrázek č.2. Hlavními „kostmi“ jsou psychologické faktory, sociální faktory, trauma a duševní zdraví a vliv sociálních médií. Tento model slouží k identifikaci potencionálních rizikových oblastí, které budou zohledněny při analýze konkrétních případů.

Obrázek 2 - Ishikawa diagram příčinných faktorů radikalizace

(zdroj: vlastní, dle Ranstorp a Meines, 2024)

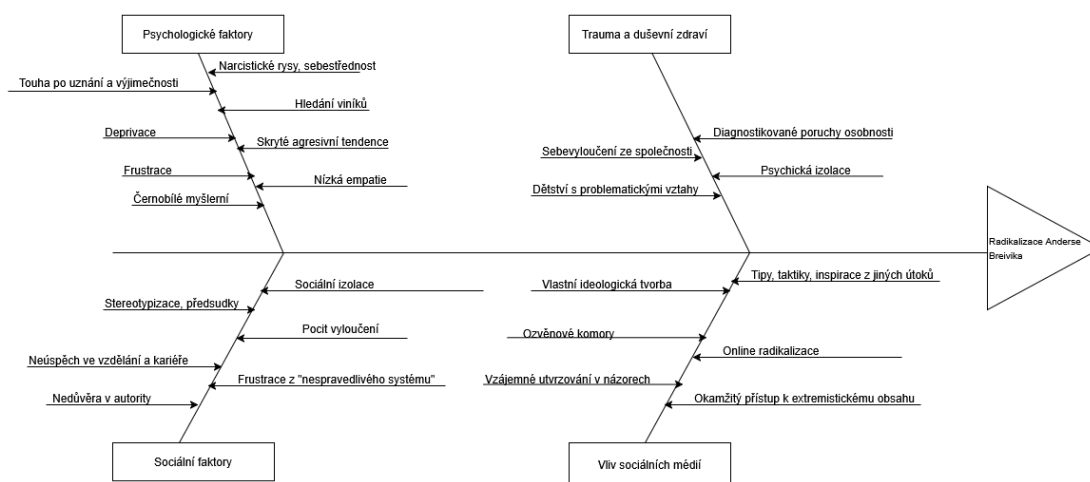
8.1 Detailní případ radikalizace – Anders Behring Breivik

Anders Behring Breivik je známý kvůli teroristickému útoku, který spáchal 22. července 2011 v Norsku. Je popisován jako „osamělý vlk“. Jako první odpálil bombu v centru Osla, která usmrtila osm lidí a další zranila. Poté se přesunul na ostrov Utøya, kde postřílel 69 účastníků letního tábora, jež byl organizovaný sociálnědemokratickou stranou. Celkově tak Breivik během jednoho dne zabil 77 lidí. (Sandberg, 2015)

Motivace Breivika vycházela z extrémně pravicového, protiislámského a protimarxistického přesvědčení. Svůj čin považoval jako „preventivní“ útok v rámci obrany Norska a Evropy před domnělou islamizací a kulturním marxismem. Svět vnímal jako místo, kde dochází k destrukci evropské identity a tradičních hodnot – vnímal, že politické autority proti tomuto vývoji nekonají žádné činy, a naopak jej aktivně podporují.

Proto považoval za nutnost zakročit sám, jelikož věřil, že politické prostředky již nestačí. (Sandberg, 2015)

Breivik svoji ideologii detailně popsal ve více než 1500stránkovém manifestu s názvem 2083 – Evropská deklarace nezávislosti, který rozeslal e-mailem krátce před útokem. Co se týče osobního vývoje, tak Breivik byl vychováván matkou, otec s ním přerušil kontakt. V mládí neměl stabilní sociální vazby, což přispělo k jeho izolaci. V mládí se neúspěšně pokusil o vstup do politiky a později propadl online prostoru s obsahem tvořeným pravicovými blogy a fóry. V psychiatrické zprávě byl popsán jako narcista, egocentrik a člověk bez sebereflexe. Breivik byl nakonec shledán příčetným a jeho čin byl tedy označen za politicky motivovaný, nikoliv jako výsledkem duševní choroby. (Sandberg, 2015)

Obrázek 3 – Příčinné faktory radikalizace Anderse Breivika

(zdroj: vlastní)

V případě zaměření na tuto osobu je možné jasně identifikovat několik významných příčin (viz obrázek č.3), které pomohly Breivikovi v procesu radikalizace, který vyústil až v teroristický útok. Z hlediska psychologických faktorů se jedná o neúspěchy ve škole a politice, které u něj mohly vytvořit pocit selhání a frustraci. Jeho touha po tom být vnímán jako „obránce Evropy“ může souviset s potřebou uznání a snahou dát svému životu větší význam. Rozděloval společnost na viníky a oběti, což se odráželo v jeho černobílém vidění světa. Přesouval vinu ze sebe samotného na systém a jiné skupiny. V jeho činu se ukazuje taktéž silná frustrace, hněv a pocit nespravedlnosti. Měl pocit, že jeho politické snahy nejsou brány vážně a že je společností ignorován. V rámci jeho profilu se taktéž objevuje nedostatek empatie, což se odrazuje v závažnosti a brutalitě násilného útoku. Breivik vyrůstal v náročném rodinném prostředí. Jeho matka trpěla psychickou labilitou, s otcem

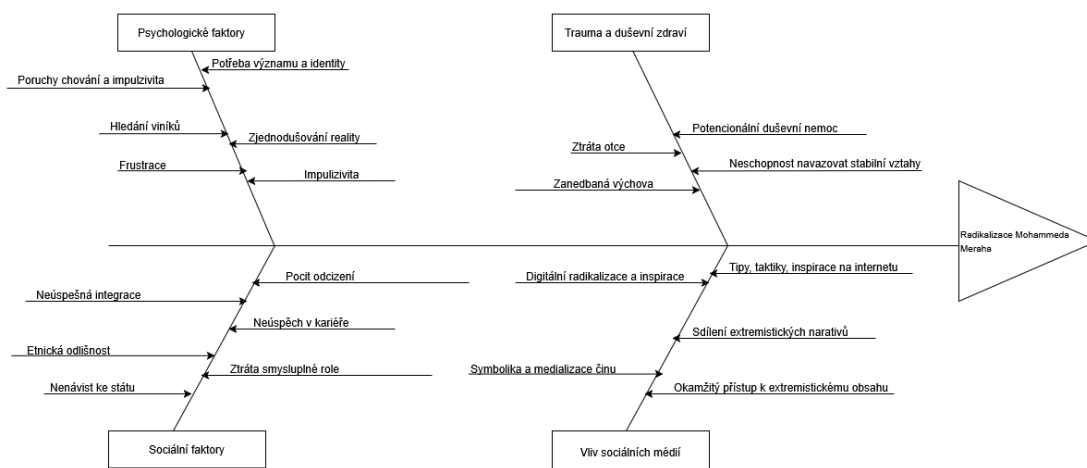
jeho vztah skončil poté, co se o něj přestal starat. Je tedy možné, že se díky nestabilitě uzavřel do sebe a měl potíže navazovat kvalitní vztahy. Dlouhou dobu žil samotářsky, trávil čas doma – kde právě vytvářel svůj manifest nebo procházel internet. Na Breivikovu radikalizaci měl velký vliv internet. Obklopoval se informacemi, které ho utvrzovaly v názorech, které ho utvrzovaly v tom, že extrémní činy jsou přijatelné. „Echo chambers“, neboli ozvěnové komory, mu naopak bránily setkat s opačnými názory. Inspiraci čerpal také z dřívějších útoků, které byly popsány na internetu, to jej ještě více mohlo utvrdit v přesvědčení, že právě jeho cesta je správná. Ke ztrátě s realitou mohlo dopomoci také hraní násilných her, u kterých údajně Breivik trávil až 16 hodin denně. (Sandberg, 2015)

8.2 Detailní případ radikalizace – Mohammed Merah

V březnu 2012 zavraždil Mohammed Merah, francouzský občan alžírského původu, sedm lidí v Toulouse a Montaubanu. Při třech různých incidentech zabil sedm osob včetně tří židovských dětí. Tvrdil, že jedná ve jménu „pomsty za Palestinu“ a francouzských operací v Afganistánu. Akci si sám natáčel na místě činu pomocí kamery GoPro. Poté, co byl jeho byt 32 hodin obléhán, byl při policejní razii zavražděn. Mohammed Merah pocházel z rodiny, která žila na okraji společnosti. Vyrůstal v poměrně chudé čtvrti se svými dvěma sourozenci a svobodnou matkou. Jeho rodiče se rozvedli, když mu bylo pět let. Od útlého věku byl označován za problematické dítě, měl často problémy ve škole a měl násilnické sklony. Již v mládí měl několikrát problémy se zákonem včetně loupeží, jízdy bez řidičského průkazu a krádeže kabelek. Strávil ve vězení 18 měsíců za ozbrojenou loupež. Ve vězení se začal více zajímat o islám a začal číst Korán. Byl odmítnut, když se snažil vstoupit do francouzské armády i do cizinecké legie. Sám později uvedl, že nenávidí Francouze a že více souznívá s islámem než se svou rodnou zemí. (Lakhani, 2012; Counterextremism, 2025c)

V roce 2010 a 2011 cestoval do Afganistánu a Pákistánu, kde se měl setkávat s islamisty a získal výcvik. Po návratu byl sledován francouzskou tajnou službou, ale v té době ještě nebyl vyhodnocen jako rizikový. Mezitím rozesílal po internetu radikální obsah, sledoval brutální videa z válek a údajně měl i nutit malé děti, aby obsah sledovaly s ním. Krátce před útoky se rozvedl a dostal další trest za řízení bez řidičského průkazu. (Lakhani, 2012; Counterextremism, 2025c)

V následujícím diagramu jsou uvedeny konkrétní příčinné faktory vedoucí k radikalizaci Mohammeda Meraha.

Obrázek 4 - Příčinné faktory radikalizace Mohammeda Meraha

(zdroj:vlastní)

V případě zaměření Mohammeda je možné identifikovat příčiny (viz obrázek č.4), které přispěly k radikalizaci a vyústily v sérii teroristických útoků. Z hlediska psychologických faktorů u něj lze pozorovat problémy s chováním – výbuchy agrese, konflikty s autoritami a časté problémy se zákonem. Psychiatrická vyšetření u něj odhalila narcistické rysy, potřebu uznání a důraz na vzhled. Dle všeho trpěl úzkostmi, byl introvertní, a podle jiných odborníků se u něj mohla vyskytovat psychická porucha. Snažil se sžít se „západním stylem“, ale zároveň se považoval za bojovníka za islám, což mohlo být přisouzeno právě paranoidní schizofrenii. Významné sociální faktory jsou také to, že mu chyběla mužská autorita a stabilní opora. Rodina byla silně antisemitská, jeho sestra se po útocích nechala slyšet, že je na svého bratra hrdá. V jeho rodině se běžně mluvilo o nespravedlnosti vůči muslimům. Samotné odmítnutí ze strany institucí, kdy chtěl vstoupit do armády a Cizinecké legie, mohlo posílit pocit odvržení ze strany státu. (Lakhani, 2012; Counterextremism, 2025c)

Z hlediska traumatu a osobního zklamání měl Merah citové deficity a potřebu hledat vzor jinde. Čelil navíc opakovaným osobním ztrátám – jak opakované pobyty ve vězení, tak rozchod s manželkou krátce před útoky. To mohlo být zásadním impulzem. Jeho vnímání reality a násilí bylo taktéž silně zkreslené. V roce 2010 údajně zbil malou holčičku. Důvodem mělo být, že její matka zakázala jejímu bratrově sledovat s Merahem brutální válečná videa. Tato událost ukazuje ztrátu empatie. Zásadně byl ovlivňován také internetem a sociálními médii. Trávil dlouhé hodiny online, kde komunikoval s více než 180 osobami v několika desítkách zemí. Ačkoliv byl považován za „osamělého vlka“ stejně, jako to bylo u Anderse Breivika, jeho digitální aktivita ukazuje spíše na napojení na širší online radikální

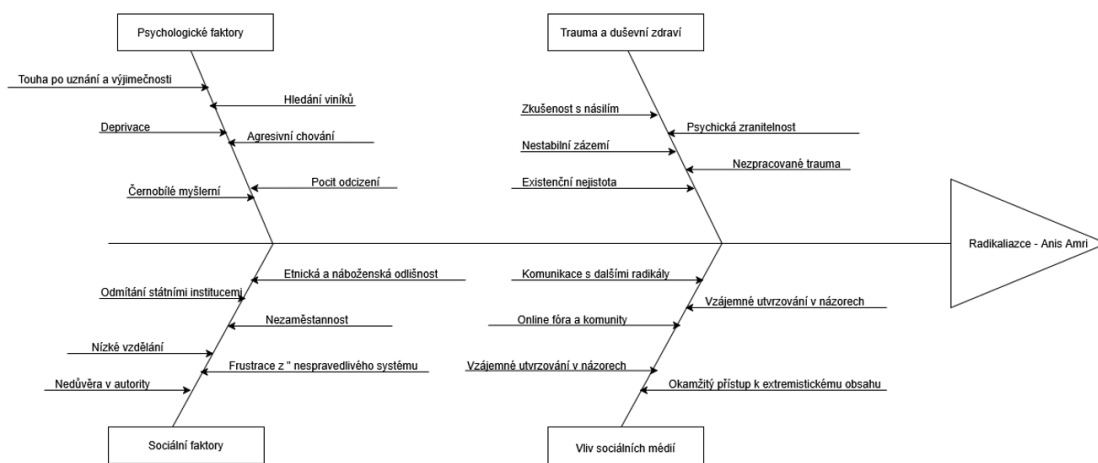
sít'. Byl členem skupiny Forsane Alizza, která působila online a šířila nenávistný obsah. Před útoky intenzivně sledoval videa z Palestiny a válečné záběry. Své útoky si natáčel na kameru a video poslal televizi Al-Džazíra. Video editoval, přidal dramatickou hudbu a doplnil jej o koránské verše, čímž se snažil inspirovat k dalšímu násilí. Tato forma mediální prezentace odkazuje na potřebu být vnímán jako „bojovník“ a nechat po sobě odkaz. (Lakhani, 2012; Counterextremism, 2025c)

8.3 Detailní případ radikalizace – Anis Amri

Anis Amri byl hlavním podezřelým z teroristického útoku, který se odehrál 19. prosince 2016 na vánočních trzích v Berlíně. Útočník tehdy najel nákladním vozem do davu lidí a usmrtil 12 osob a desítky dalších zranil. Odpovědnost za útok převzal Islámský stát, který krátce po činu zveřejnil video, na kterém Amri přísahá věrnost vůdci IS Abu Bakru al-Baghdadímu a vyhrožuje Západu pomstou. Jeho ideologické přesvědčení vycházelo z radikálního salafismu. Považoval svůj čin jako odplatu za „útoky křižáků“ proti muslimům. Ve svém černobílém pojetí světa vnímal islám jako utlačovaný a Západ jako útočný. (Counterextremism, 2025b)

Narodil se v Tunisku v roce 1992 a již od útlého věku se projevoval jako problémový – pil alkohol, chodil na večírky a nedokončil školu. V roce 2011, v době arabského jara, opustil Tunisko a dorazil na Lampedusa, kde lhal o svém věku za účelem získání statutu nezletilého uprchlíka. Byl odsouzen na čtyři roky vězení po tom, co podpálil azylové centrum. Ve vězení byl známý pro násilí vůči jak dozorcům, tak ostatním vězňům. Již tehdy se u něj pravděpodobně začala formovat jeho radikalizace. Amri odcestoval do Švýcarska a posléze do Německa po tom, co byl deportován. V Německu v roce 2015 zažádal o azyl, kde se hlásil k egyptskému občanství. Používal nejméně 14 falešných identit a podvodně čerpal sociální dávky. Brzy se začal vyskytovat v radikálních salafistických kruzích a navázal kontakt s kazateli, kteří byli známí pro své napojení na IS. Na internetu vyhledával extremistických obsah, sledoval návody na výrobu výbušnin a používal telegram ke komunikaci. Ačkoliv byl sledován německými zpravodajskými službami a běželo proti němu sedm samostatných vyšetření, úřady se shodly na tom, že nepředstavuje bezprostřední hrozbu. (Counterextremism, 2025b)

V následujícím diagramu jsou uvedeny konkrétní příčinné faktory vedoucí k radikalizaci Anise Amriho.

Obrázek 5 - Příčinné faktory radikalizace Anise Amriho

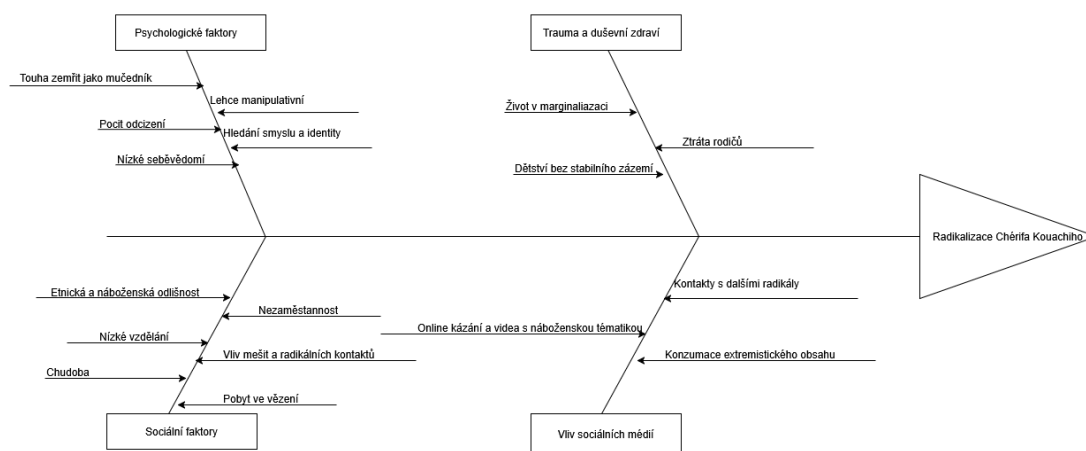
(zdroj: vlastní)

Amri byl jedinec, jehož velká část života byla spojena s neúspěchem, frustrací a sociálním vyloučením. Od mládí vykazoval antisociální chování, impulzivitu a konflikty s autoritami. Nedokončil školu, byl často trestán za kriminální činnost a v Evropě nežil legálně, jelikož mu nebyl poskytnut azyl. Frustraci a hněv začal směřovat vůči systému, který vnímal jako nepřátelský. Radikální ideologie mu nabídla jednoduchou odpověď a smysl. Místo odmítnutého migranta se mohl vnímat jako bojovník za spravedlnost. Psychickou zátěž mohly prohloubit jak časté pobyty ve vězení, tak časté přesuny a izolace. Po propuštění zůstal bez statusu a perspektivy, což zvyšovalo jeho zranitelnost vůči extremistickým myšlenkám. V salafistických kruzích našel přijetí, pochopení a smysl od společnosti, která jej konečně přijala. Významnou roli sehrál opět také internet. Přes šifrované aplikace sledoval extremistický obsah, komunikoval s islamisty a čerpal zde také inspiraci. Spojení osobních selhání, životní nejistoty a působení v ideologické síti vedlo k jeho plné radikalizaci, a nakonec k útoku. (Counterextremism, 2025b)

8.4 Detailní případ radikalizace – Chérif Kouachi

Chérif Kouachi byl francouzský občan alžírského původu, který společně se svým bratrem Saïdem provedl teroristický útok v redakci satirického magazínu Charlie Hebdo v lednu 2015. Narodil se a vyrůstal v Paříži, jeho otec zemřel ještě, když byl Chérif v pubertě a matka výchovu nezvládala. Poté, co zemřela, vyrůstal společně s bratrem v dětském domově. S bratrem se přestěhovali do oblasti s vysokým podílem přistěhovaleckých komunit. Zde se Chérif dostal pod vliv radikálního islámského kazatele, který v něm probudil zájem o džihád a ideologicky ho vychoval k přesvědčení, že je jeho povinnost bojovat za Islám. V roce 2005

byl zatčen kvůli napojení na buňku, která rekrutovala mladé muslimy k boji v Iráku – měl tehdy v plánu odcestovat přes Sýrii a připojit se k Al-Káidě. Ve vězení se seznámil s džihádistou, který mu dělal mentora a také s Amedym Coubalym, který mu pomáhal spáchat útoky. Po propuštění z vězení se s bratrem vydal do Jemenu, kde absolvoval výcvik u Al-Káidy a osobně se setkali s radikálním kazatelem, který jim měl údajně financovat jejich cestu a ovlivnit jejich rozhodnutí zasvětit život „svaté Válce“. V lednu 2015 pak s bratrem provedl útok, kde během deseti minut zavraždili jedenáct lidí. Útok označili za odplatu za zesměšňování proroka Mohameda. Při útěku zastřelil ještě jednoho policistu. Zemřeli při přestřelce se zásahovou jednotkou. (Counterextremism, 2025a)

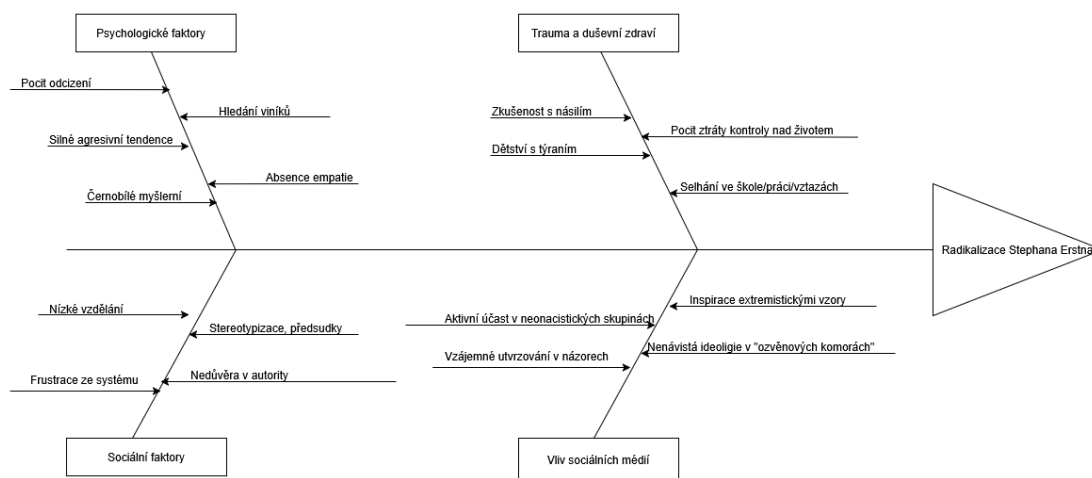
Obrázek 6 - Příčinné faktory radikalizace Chérifa Kouachiho

(zdroj: vlastní)

Jednotlivé příčinné faktory radikalizace (viz obrázek č.6) Chérifa Kouachiho se začaly formovat již v jeho dětství. Zažil ztrátu obou rodičů, chudobu, chyběla mu stabilita i pocit přijetí. Nedokončil školu, byl bez vzdělání a zaměstnání. Dostal se do prostředí, kde se snadno dostal do kontaktu s náboženským radikalismem. V mešitě se začal identifikovat s myšlenkou džihádu a v ní i našel smysl, který do té doby postrádal. Po zatčení a pobytu ve vězení se jeho radikalizace prohloubila a seznámil se s dalšími jednotlivci, kteří ho v radikalizaci utvrdili. I po propuštění zůstal dále v extremistickém prostředí, podstoupil i s bratrem výcvik u Al-Káidy a setkal se kazatelem, který měl zásadní dopad na jeho ideologické směřování. Získal o sobě představu bojovníka za spravedlnost. Ačkoliv sám nebyl aktivní na sociálních sítích, čerpal extremistický obsah, sledoval online kázání a byl napojen na propagandu, která legitimizovala násilí a podporovala džihádistickou identitu. (Counterextremism, 2025a)

8.5 Detailní případ radikalizace – Stephan Ernst

Stephan Ernst je německý pravicový extremist s násilnickou minulostí. V roce 2021 byl odsouzen na doživotí za vraždu regionálního politika Waltera Lübckeho. Jednalo se o první politickou vraždu v Německu po desetiletích – a to s hlubokým symbolistickým významem, protože Lübcke byl známý pro veřejný zájem a podporu uprchlíků, současně byl výrazným podporovatelem migrační politiky kancléřky Angely Merkelové. Jeho dětství bylo poznamenáno násilím v rodině – otec byl alkoholik a fyzicky ho týral. Rasismus v rodině byl běžnou součástí, nemohl trávit čas s dětmi cizího původu. Už na základní škole napadal spolužáky s cizím původem. Ve věku patnácti let spáchal první závažný čin, kdy podpálil sklep domu, kde žila turecká rodina. Soud tehdy neuznal rasový motiv a byl odsouzen pouze za poškození majetku. Vzorec, kdy instituce zlehčovaly extremismus z jeho strany, se v jeho životě opakoval. Po předčasném ukončení učňovského oboru zedníka žil v nestabilním prostředí, které bylo charakteristické násilím, účastní v neonacistických skupinách a trestnou činností. (Knight, 2021; Klikauer, 2024)

Obrázek 7 - Příčinné faktory radikalizace Stephana Ernsta

(zdroj: vlastní)

V případě Stephana Ernsta sehrály zásadní roli při radikalizaci psychologické faktory spojené s dětstvím, které bylo poznamenáno násilím, izolací a nepřijetím. Vyrůstal v prostředí plném otevřeného rasismu, autoritářského přístupu násilného otce a domácího násilí – v důsledku týraní otce Ernst spával s nožem pod polštářem. Tento chronický strach a absence citového zázemí mohly výrazně přispět k jeho emoční otupělosti, neschopnosti empatie a pocitu odcizení. Již v útlém věku vykazoval silné známky agresivního chování, když napadal spolužáky jiné etnické příslušnosti, což mohlo začít formovat jeho černobílý

pohled na svět a řešení konfliktů pomocí násilí. Hledal konkrétní viníky „nespravedlivého světa“ a začal problémy společnosti odkazovat na migranty a politiky, kteří hájili liberální hodnoty. Z hlediska duševního zdraví jeho život nese známky traumatu, které souvisejí s absencí pocitu bezpečí v dětství, opakované selhání ve vzdělání a pracovních příležitostech. To mohlo pouze utvrdit jeho frustraci a pocit ztráty kontroly nad vlastním životem. Spolu s uvedenými body a izolací od většinové společnosti směřoval k nenávislné a ideologické indoktrinaci. Jak již bylo uvedeno, rasistické a xenofobní rodinné prostředí vedly k upevnění stereotypů a předsudků. Nedůvěra v autority jej směřovala k ideologickým komunitám v online prostředí, kde nacházel utvrzení vlastních názorů. Sociální síť a fóra podporovala jeho ideologické přesvědčení a poskytovala mu příběhy údajných „obránců národa“, ve kterém mohl vidět vzor a s nimiž se mohl ztotožnit. Prostor, kde měl okamžitý přístup k extremistickému obsahu, dopomohlo k radikalizaci. Živil se ideologiemi a své násilné přesvědčení nakonec proměnil ve skutečný čin. (Knight, 2021; Klikauer, 2024)

Tabulka 3 - Shrnutí hlavních oblastí jednotlivých případů

Jméno	Psychologické faktory	Sociální faktory	Trauma/duševní zdraví	Sociální média/internet
Anders Behring Breivik	frustrace, narcismus, potřeba uznání, černobílé vidění	izolace, absence stabilních vazeb, neúspěch v politice	výchova matkou s psychickou labilitou, narušené vztahy v dětství	radikalizace v online prostoru, echo chambers, násilné hry
Mohammed Merah	agrese, narcistické rysy, úzkosti, možnost schizofrenie	chybějící mužská autorita, antisemitismus v rodině, sociální vyloučení	ztráty, citové deficity, osobní selhání	šíření radikálního obsahu, online síť, násilná videa
Anis Amri	impulzivita, antisociální chování, frustrace z odmítnutí	chudoba, migrace, falešné identity, sociální vyloučení	nestabilní prostředí, časté přesuny, izolace	salafistické kruhy, návody na výrobu výbušnin, telegram
Chérif Kouachi	ztráta smyslu, identifikace s džihádem, ovlivnění mentorem	sirotčinec, kontakt s radikálními kazateli	ztráta rodičů, bez vzdělání a zaměstnání	sledování extremistických kázání, ideologická propaganda
Stephan Ernst	násilí v dětství, emoční otupělost, černobílé myšlení	rasismus v rodině, izolace, neonacistické skupiny	chronický strach, opakované selhání, ztráta kontroly	online fóra, xenofobní propaganda, inspirace extremisty

(zdroj: vlastní)

Tabulka příčinných faktorů (viz tabulka č. 3) přináší přehledné shrnutí hlavních oblastí, které byly identifikovány při analýze jednotlivých případů radikalizace. Umožňuje čtenáři snadněji se zorientovat v komplexním tématu a rychle porovnat jednotlivé faktory, které se u různých jednotlivých případů opakují. Jelikož jsou diagramy v hlavním textu zobrazeny v menším měřítku, byly všechny pro lepší čitelnost vloženy také do příloh.

9 VIDITELNÉ PŘÍZNAKY RADIKALIZACE

Tato kapitola je zaměřena na včasné rozpoznání varovných signálů radikalizace. Rozpoznat příznaky radikalizace v jejím ranném stádiu je pro odborníky v první linii často náročné. Pedagogové, psychologové, sociální pracovníci či bezpečnostní složky se při své práci setkávají s projevy, které mohou být vnímány jako varovné signály, ale zároveň se mohou překrývat s běžnými projevy dospívání, provokací nebo hledáním identity. (Smolík, 2020)

Zejména u dospívajících je situace komplikovaná. Mnoho typických projevů dospívání jako změna vzhledu, experimentování s názory či provokativní chování se totiž může částečně překrývat s projevy počínající radikalizace. V pedagogické praxi tak vzniká potřeba velmi citlivého a zároveň strukturovaného pozorování, které umožní rozpoznat, kdy běžné projevy přerůstají v ideologicky motivované změny směřující k radikalizaci. U dospělých je zase třeba mít na paměti, že radikalizace může probíhat velmi nenápadně. Mnoho radikalizovaných osob nepocítuje potřebu svůj vývoj veřejně deklarovat a vnější změny jsou tedy minimální. To platí zvláště u tzv. „osamělých vlků“, tedy jedinců, kteří se radikalizují mimo organizovaná prostředí a většinu své vnitřní proměny prožívají izolovaně, často v online prostoru. Jejich potenciální nebezpečnost se tak ukazuje až v momentě, kdy je jejich přesvědčení již pevně zakořeněné. (Smolík, 2020)

Níže uvedené faktory představují nejčastější viditelné projevy, kterých si lze všimnout. Následující seznam shrnuje tyto faktory a slouží jako orientační rámec, který může pomoci při včasné identifikaci rizikových jedinců. (Smolík, 2020)

Přehled možných viditelných příznaků radikalizace:

1. Změna jména nebo používání přezdívky

Přijetí nového jména často s náboženským nebo ideologickým významem či podtextem, může být projevem ztotožnění se s určitou radikální ideou. Užívání přezdívky bývá kromě symbolického významu často také snahou o skrytí vlastní identity, zejména v online prostředí, kde dochází k prvním kontaktům s radikálním obsahem či osobami. (Vegrichtová, 2021)

2. Změna stylu oblékání

Výrazná změna v oblékání, který má ideologický význam, bývá jedním z raných vnějších signálů. Může jít například o zakrývání tváře, například burkou, záměrné odmítání

západní módy, výběr oblečení charakteristického pro určitou skupinu nebo vyřazení šperků a make-upu. (Smolík, 2020)

3. Změna fyzického vzhledu

U mužů bývá často spojována se zvýrazněním maskulinity, například pěstování plnovousu, zvýšena fyzická aktivita (posilovna), úprava stravovacích návyků podle společenských zásad. Celkově může jít o militantní vzhled. (Smolík, 2020)

4. Změny v chování a komunikaci

Jedinec začíná používat nové výrazy, obraty nebo cizí slova, která dříve nebyla součástí jeho slovníku – často jde o ideologicky zabarvený jazyk. Komunikace může být nesrozumitelná nebo záměrně nejednoznačná. Zároveň se prohlubuje nesnášenlivost vůči jiným názorům, dítě ztrácí zájem o své dřívější záliby, koníčky a přátele, které může dokonce otevřeně zesměšňovat. Dochází k narušení vztahu k autoritám – typicky k učitelům nebo rodičům – a častěji se objevuje konfliktní, vyhraněné chování. Ve vážnějších případech se může objevit i verbální agrese vůči spolužákům, odlišným skupinám nebo minoritám. (Vegrichtová, 2021)

5. Tělesné úpravy s ideologickým významem

Tetování, skarifikace nebo jiné tělesné modifikace mohou nést prvky ideologického nebo náboženského kontextu. Často slouží jako znaky příslušnosti k určitému směru nebo jako vyjádření radikalizované identity. (Smolík, 2020)

6. Vyhledávání kontaktu s radikálními osobnostmi

Prvotní kontakt s ideologií často probíhá v digitálním prostoru, v rámci sociálních sítí, fór nebo chatovacích aplikací. Důležitým varovným signálem je, pokud jedinec následně navazuje osobní kontakt s radikálními vůdci nebo skupinami, což bývá zlomovým bodem v prohlubování radikalizace. (Smolík, 2020)

7. Vlastnictví radikálního materiálu

Držení různých forem propagandistického materiálu, jako jsou manifesty, instruktážní videa, extremistická literatura, ideologické brožury nebo časopisy může nasvědčovat intenzivnějšímu zapojení do radikální ideologie. Mnohdy se jedná o dokumenty, které legitimizují násilí jako způsob řešení. (Smolík, 2020)

8. Vlastnictví symbolických předmětů

Zahrnují vlajky, plakáty, odznaky, transparenty nebo předměty, které jsou spojovány s konkrétní radikální skupinou. Tyto předměty slouží nejen jako symbolické vyjádření ideologie, ale i jako prostředek sounáležitosti se skupinou. (Smolík, 2020)

9. Proměna v náboženských postojích

Změna náboženství nebo přijetí radikálnější formy víry, často spojené s ostrým odmítáním jiných vyznání, může být důležitým indikátorem. Ne vždy se musí jednat o ověřenou a přímou konverzi, někdy jde o nenápadné, ale dlouhodobé změny v rámci hodnoty. (Smolík, 2020)

10. Zvýšená aktivita v online prostředí

Zájem o extremistický obsah, časté návštěvy specifických webů, komunikace v anonymních šifrovaných aplikacích, sledování násilných videí nebo zpravodajství o konfliktech, stejně jako aktivní sdílení a komentování obsahu s ideologickým kontextem, může naznačovat rizikové chování. (Vegrichtová, 2021)

11. Oslava násilí a mučednictví

Verbální i neverbální projevy, ve který jedinec glorifikuje násilí jako legitimní nástroj odporu, oslavuje pachatele útoků a zmiňuje potřebu pomsty, bývají signálem vážného posunu směrem k radikalizaci. (Smolík, 2020)

9.1 Checklist pro včasné rozpoznání příznaků radikalizace

Na základě zjištěných skutečností byl vytvořen checklist (viz tabulka č.4) jako praktický nástroj pro rodiče, pedagogy, sociální pracovníky a další osoby, které pravidelně přicházejí do kontaktu s dětmi a mládeží. Jeho cílem je pomoci včas rozpoznat varovné signály možného procesu radikalizace, které se mohou postupně projevovat. Vzhledem k tomu, že mnohé z těchto projevů mohou souviset také s běžnými fázemi dospívání, slouží checklist především jako orientační pomůcka, nikoli jako nástroj pro diagnostiku.

Smyslem checklistu není hodnotit nebo odsuzovat, ale pomoci včas identifikovat možné rizikové změny a podpořit rozhodnutí o dalších krocích, ať už je jimi otevřený rozhovor, pedagogická intervence nebo konzultace s odborníkem.

Tabulka 4 - Checklist viditelných příznaků

Míra rizika	Příznaky	ANO	NE
Nízká	Změna jména nebo časté používání nové přezdívky (s ideologickým podtextem)		
Nízká	Výrazná změna stylu oblékání (ideologické prvky, zakrývání, uniformita)		
Nízká	Změna fyzického vzhledu (např. plnovous, posilování, změny jídelníčku)		
Nízká	Zesměšňuje či opouští své dosavadní zájmy a přátele		
Nízká	Zhoršuje se mu školní prospěch, dochází k poruchám chování		
Střední	Používá nové, cizí nebo nesrozumitelné výrazy s ideologickým obsahem		
Střední	Odmítá názory druhých, vystupuje vyhraněně nebo konfliktně		
Střední	Tělesné úpravy s ideologickým významem (tetování, skarifikace)		
Střední	Zvýšená aktivita v online prostředí (návštěvy extremistických webů, šifrovaná komunikace)		
Střední	Sdílení nebo komentování obsahu s ideologickým/násilným obsahem		
Střední	Vlastnictví radikálních materiálů (videí, literatury, manifestů)		
Střední	Vlastnění symbolických předmětů (vlajky, plakáty, odznaky)		
Střední	Náhlá a výrazná proměna v náboženském přesvědčení		
Střední	Odmítání jiných náboženství nebo forem víry		
Střední	Otevřeně vystupuje proti autoritám, odmítá spolupráci se školou nebo rodinou		
Vysoká	Verbálně útočí na jiné děti, skupiny, menšiny (rasismus, extremismus)		
Vysoká	Vyhledávání kontaktu s radikálními osobnostmi online nebo osobně		
Vysoká	Glorifikace násilí jako „oprávněné“ obrany nebo odvety		
Vysoká	Oslava mučednictví nebo teroristických činů		

(zdroj: vlastní zpracování dle Smolík, 2020 a Vegrachtová, 2021)

Princip hodnocení checklistu: Princip hodnocení

Checklist nepracuje pouze s kvantitou zaškrtnutých položek, ale klade důraz na závažnost jednotlivých příznaků. Proto jsou jednotlivé body rozděleny do tří rizikových kategorií:

Nízké riziko – změny, které mohou být běžnou součástí dospívání, ale mohou představovat první indikaci ideologického posunu.

Střední riziko – projevy, které už naznačují možné zapojení do radikalizačního procesu, obzvlášť pokud se kombinují s dalšími znaky.

Vysoké riziko – závažné projevy spojené s oslavou násilí, agresí nebo přímým kontaktem s extremistickými strukturami.

Doporučení podle výsledků:

Tabulka 5 - Doporučená reakce

Výsledky checklistu	Doporučená reakce
Příznaky pouze s nízkou mírou rizika	Pokračujte v citlivém sledování vývoje, udržujte otevřenou komunikaci a důvěru.
Kombinace příznaků s nízkou a střední mírou rizika	Konzultujte situaci s odborníkem (např. školní psycholog, výchovný poradce).
Výskyt jednoho či více příznaků s vysokou mírou rizika	Vyhledejte odbornou pomoc neprodleně. Zvažte krizovou intervenci nebo kontakt s bezpečnostními složkami.

(zdroj: vlastní)

Pokud jsou odškrtnuty pouze body s nízkým rizikem, může se jednat pouze o určité projevy vzdoru či vývoje dítěte, avšak v případě, kdy se začínají kombinovat i s příznaky se střední mírou rizika, je vhodné zvýšit míru zaměření na jedince a začít situaci konzultovat s odborníkem (např. školním psychologem, výchovným poradcem apod.) Výskyt jednoho či více příznaků z kategorie s vysokou mírou rizika začíná být alarmující a je vhodné vyhledat okamžitě odbornou pomoc.

10 NÁVRHOVÁ OPATŘENÍ V JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH VÝVOJE RADIKALIZACE

V rámci návrhů opatření pro jednotlivé fáze vývoje radikalizace bylo vycházeno z modelů radikalizace na základě teorie (Moghaddamův model, Wiktorowiczův model, Model policie NYPD, obecného pojetí procesu náboru) Schmid (2021), dále ze získaných informací v rámci analýzy přístupů k prevenci radikalizace ve vybraných zemích Evropy a také z dokumentu Preventing and Countering Violent Extremism: Stories from the EU's work around the globe (2015). Jedná se o komplexní přehled zobrazující momenty, kdy je možné zasáhnout.

10.1 Frustrace/Pocit nespravedlnosti

Tato počáteční fáze radikalizace je charakteristická silným subjektivním vnímáním nespravedlnosti a frustrace. Z poznatků z odborné literatury (např. model Moghaddama) vyplývá, že právě tyto pocity mohou být prvním impulzem na vstup na tzv. „schišťě terorismu“. Cílem navržených opatření je především prevence sociálního vyloučení, posílení pozitivního vnímání vlastní osobnosti a zamezení pocitu odcizení jednotlivce vůči společnosti. V rámci praktických opatření by měla být realizována spolupráce s místními komunitami, školami, sociálními službami a samosprávou. Zásadním prvkem je zajištění dostupnosti kvalitního vzdělávání a pracovních příležitostí, protože právě tento nedostatek perspektiv vede často k pocitu bezvýchodnosti a počátečnímu pocitu ztráty kontroly nad životem. Zkušenosti z mezinárodního prostředí ukazují, že preventivní aktivity zaměřené na mládež v ohrožených komunitách mohou přinášet kvalitní výsledky. Například v Tunisku (GCERF, 2015) byly v rámci EU financovány komunitní programy pro mladé lidi, kteří čelili nezaměstnanosti a sociální izolaci. Programy kombinovaly profesní školení, workshopy rozvíjející tzv. „soft skills“ neboli měkké dovednosti a komunitní mentoring. Výsledkem bylo nejen snížení míry frustrace, ale i posílení důvěry vůči státu a větší ochota podílet se na veřejném životě.

Dalším podstatným bodem je prevence stigmatizace skupin obyvatel. Pokud se určité skupiny obyvatel cítí dlouhodobě diskriminované nebo nespravedlivě označované za problémové, zvyšuje se pravděpodobnost, že se začnou identifikovat s narativy opozice vůči většinové společnosti. V tomto ohledu hrají významnou roli také média, a to jakým způsobem jsou školená k citlivému přístupu a vyváženému předávání informací.

Součástí opatření může být aktivní komunitní práce – například podpora komunitních center, kde se lidé mohou setkávat, sdílet zkušenosti a řešit své problémy individuálně i skupinově s podporou odborníků. Posilování aktivního zapojení veřejnosti do veřejného dění pomocí společenských projektů pomáhá zprostředkovat, že jejich hlas má hodnotu a význam. Zásadní je, aby tato opatření byla dlouhodobá a kontinuální. Nestačí jednorázové projekty, potřeba systematické budování důvěry a vztahu mezi jednotlivcem a systémem. Právě v této fázi má preventivní přístup největší potenciál.

10.2 Expozice radikálním narativům/hledání identity

Tato fáze přichází ve chvíli, kdy jedinec začíná pochybovat o vlastní identitě, kam patří a kam jeho život směřuje. V tomto emočně náročném období se může setkat s radikálními narativy, které mu mohou nabídnout jednoduché odpovědi. Přesně v souladu s Wiktorowiczovým modelem přichází moment kognitivního otevření vůči novým – i extrémním ideologiím. Cílená opatření v této fázi by měla využívat moment hledání identity k poskytnutí alternativních cest a podpory. Jedním z klíčových nástrojů je posilování mediální gramotnosti – schopnosti kriticky zpracovávat informace, vyhodnocovat zdroje a rozpoznávat manipulativní obsahy. Programy, které kombinují digitální gramotnost a rozvoj kritické myšlení, se osvědčily například v Kosovu. Evropská unie zde podporovala projekt, ve kterém mladí lidé absolvovali interaktivní workshopy na školách a učili se zpracovávat informace z online prostoru a zároveň se seznamovali s příběhy vrstevníků, kteří byli vystaveni extremismu, ale zvolili si jinou cestu. (GCERF, 2015)

Významnou roli hrají také pozitivní vzory – tedy osoby, které se úspěšně integrovaly do společnosti, a to i navzdory překážkám. Takoví mentoři pomáhají ukázat, že existují cesty k seberealizaci mimo radikalizační prostředí. Například v Nigerské republice se ukázalo jako velmi efektivní, když bývalí rekruti nebo osoby s obdobnou minulostí působili jako mladí influenceři v komunitách ohrožených radikalizací. Součástí opatření by měl být i prostor pro bezpečné sdílení a diskusi. Mnoho mladých lidí, kteří se dostávají k radikálním ideologiím, hledalo především původně přijetí, respekt a pocit toho, že někam patří. Pokud takový prostor nenajdou v rodině, škole nebo komunitě, začnou vyhledávat jiné možnosti. Proto je vhodné taktéž podporovat školní i mimoškolní aktivity zaměřené na růst, práci se skupinovou identitou a pocitem sounáležitosti.

V praxi to může zahrnovat různé formy mentoringu, sdílení osobních příběhů nebo využívání medií – např. školních či komunitních podcastů, kde mohou mladí lidé vyjádřit svůj pohled na svět a být slyšeni. V každém případě by tato opatření měla být vedena důvěryhodnými lidmi, kteří mají blízko k cílové skupině.

10.3 Kognitivní otevření + indoktrinace

Fáze kognitivního otevření a následné indoktrinace představuje moment v procesu radikalizace, kdy se jedinec stává otevřeným novým ideologickým směrům a začíná být aktivně ovlivňován skupinou nebo jednotlivcem, který mu nabízí chtěný smysl. Z teorie (NYPD model nebo Moghaddamova „schodiště k terorismu“) je známo, že se mění vnitřní přesvědčení jedince, už se nejedná o emoční hledání, ale o reálné přijímání myšlenek, které legitimizují násilí. Tato fáze by měla být zaměřena na práci s podporováním kritického zpochybňování ideologií, konfrontace reálnými dopady radikalizace. Podstatnou roli zde mohou hrát bývalí radikálové, kteří dokážou svými osobními příběhy vybarvit pravdu z pozadí extremistické ideologie. Praktickým příkladem může být projekt v Bangladéši podporovaný Evropskou unií, kde byli bývalí rekruti vyškoleni k tomu, aby vedli diskuse s ohroženými mladými lidmi v rámci škola komunitních setkání. Dokázali oslovit mladé lidi realistickým obrazem radikálních skupin, kdy vyprávěli o zklamání, manipulaci, zneužívání a konečnému procitnutí. (GCERF, 2015) Vhodné je také praktikování terapeutických a poradenských programů, kde mohou mladí lidé diskutovat o tématech identity, ideologie, spravedlnosti, ale v prostoru, který je řízen psychologem a mentorem. V této fázi může být také podstatné zapojení rodiny – informování rodiče, kteří poznají varovné signály, mohou výrazně ovlivnit rozhodování mladého člověka.

10.4 Izolace od původního prostředí

Jakmile se začne jedinec postupně vzdalovat od svého původního prostředí – rodiny, přátel, komunity – vzniká prostor pro silnější vliv radikalizační skupiny. Tato izolace může být jak fyzická, tak často může probíhat i na úrovni mentální. Mění se hodnoty, důvěra je přenesena na nové autority – ideologického lídra, skupinu, komunitu „věřících“ apod. Zde právě narůstá míra černobílého pohledu na svět – „my“ vs „oni“.

Účinným nástrojem prevence může být posilování vazeb na původní zdravé prostředí. To zahrnuje systematickou podporu rodiny, školních pedagogů, vrstevníků a dalších autorit, které mohou jedinci nabídnout bezpečný prostor. Jako konkrétní příklad lze uvést program

v Libanonu (GCERF, 2015), kde organizace vyvíjely tzv. bezpečné zóny v komunitě, kde se lidé ohrožení radikalizací mohli setkávat s mentory, sportovat, tvořit a mluvit o svých problémech. Dalším opatřením aplikovaných v Evropě (např. Velká Británie) je propojení sociálních služeb a škol, kde spolupracují učitelé, psychologové, sociální a komunitní pracovníci, kteří společně identifikují ohrožené jedince a nabízejí jim podporu.

10.5 Ztotožnění s extremistickou ideologií

V této fázi se jedinec již aktivně ztotožňuje s ideologií a nabízí jednoduché odpovědi na složité otázky. Dochází k přijetí nové identity – „my“ („bojovníci za pravdu“) a „oni“ (nepřátelé). Jedinec má často pocit, že našel své místo ve světě a konečně rozumí tomu, co je správné. Právě tato jistota je velmi těžko narušitelná. Zásadní roli zde hrají tzv. exit programy. Programy kombinují psychologickou podporu, mentoring, vzdělání a sociální pomoc. Jedním z příkladů z praxe je dánský model Aarhus Model, který je založený na spolupráci mezi policií, sociálními službami a místními komunitami. Umožňuje individuální pomoc každému navrátilci nebo osobě, která se o návrat pokouší. Program nabízí pomoc a alternativy. Funguje díky důslednému sledování pokroku, pravidelnému mentorství a intenzivnímu budování nové identity jedince mimo extremistický rámec. Ve Švédsku funguje Tolerance Project Program, který se skládá z aktivit zaměřených na odpoutání od skupiny a přehodnocení ideologického smýšlení a následného znovuzачlenění do společnosti.

10.6 Zapojení do nenásilných aktivit

V této fázi se jedinec již aktivně podílí na činnosti organizace, i když zatím nenásilně. Může jít o šíření ideologie na sociálních sítích, organizování setkání, vytváření propagandistických materiálů nebo verbování dalších osob. I přesto, že nejde přímo o násilí, je tato fáze kritická, je totiž dalším mezikrokem a zapojením do násilí. Zde jsou potřebné nástroje, které slouží k monitorování a regulaci online prostoru s důrazem na prevenci, a ne pouze represivní opatření. Příklad z Indonésie (GCERF, 2015) ukazuje na iniciativu, kde bývalí radikálové vytvářeli online obsah, který vyvracel extremistickou rétoriku. Používali jazyk a argumentaci podobnou extremistům, ale otočenou proti ideologii. Výsledkem byl pozitivní dopad na mladé uživatele, kteří váhali, protože obsah nebyl z pozice autority. Zde je vhodné aplikovat programy pro seberealizaci, dobrovolnické programy, komunitní projekty nebo kreativní aktivity (umění, sport), které umožňují vyjádřit názor bez toho, aby se člověk musel uchýlovat k ideologii násilí.

10.7 Začlenění do organizace

Ve chvíli, kdy se jedinec stane aktivním členem organizace, je už součástí skupinové dynamiky, kdy má roli, úkoly, odpovědnost. Je propojen se skupinou nejen ideologicky, ale i sociálně. Opatření v této fázi musí být velmi opatrná. Jedinci je třeba poskytnout bezpečný způsob odchodu. Opět může jít o již zmíněné exit programy, které jsou doplněny o právní pomoc, azylové bydlení a práci s rodinou či jinými blízkými osobami. Vhodnou intervencí je nabídka bezpečného způsobu, jak ze skupiny odejít. Přesvědčení k odchodu mohou domoci také svědectví o realitě extremistického prostředí bývalými členy.

10.8 Možnost provedení násilného činu

Tato fáze je nejkritičtější, jedinec je již schopný a připravený spáchat násilný čin. Může se jednat o plánování útoku, podporu násilné akce nebo přímou účast. Intervence zde musí být okamžitá. Zásadní je izolovat jedince od prostředků násilí a omezit jeho kontakt se skupinou. Zároveň je stále potřebné nabídnout deradikalizační program, který musí být intenzivní, individuální a vedený odborníky. Cílem je zabránit činu, ale současně stále usilovat o proměnu hodnot a dlouhodobou reintegraci.

Například v Kosovu (GCERF, 2015) vznikly programy pro navrátilce z konfliktů na Blízkém východě. Tito lidé byli nejen sledováni bezpečnostními složkami, ale současně dostávali odbornou psychologickou pomoc, možnost zaměstnání a práci se svými rodinami, aby se předešlo recidivě.

10.9 Shrnutí

Návrhy opatření rozdělené podle jednotlivých fází vývoje radikalizace ukazují, že prevence a intervence nemůže být jednorázová akce nebo jeden univerzální přístup. Každá fáze procesu má své specifické potřeby a rizika, na která je nutné reagovat citlivě, cíleně a pokud možno včas. Z toho důvodu se jako klíčové ukazuje pracovat jak mezi sektory (školy, sociální služby, policie, neziskový sektor), tak napříč úrovněmi státu, samosprávy a komunity. Nejefektivnější zásahy jsou ty, které propojují více úrovní a aktérů – například komunitní mentoring, spolupráce škol a sociálních služeb nebo využití osobní zkušenosti bývalých radikálů. Naopak čistě represivní přístupy nestačí a často přicházejí příliš pozdě. Zároveň se potvrzuje, že úspěšná intervence musí být přizpůsobená místnímu kontextu a konkrétnímu člověku – co funguje v jedné zemi, nemusí být přenositelné jinde. I proto se

jako smysluplné jeví využívání, které umožňují sdílení zkušeností napříč Evropou, ale zároveň podporují tvorbu lokálních řešení.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zabývala jedním z velmi aktuálních problémů současné bezpečnostní politiky, radikalizací jednotlivců a jejich následným zapojením do extremistických a teroristických struktur. Cílem práce bylo navrhnout konkrétní preventivní opatření, která by mohla přispět k omezení tohoto fenoménu, a to zejména identifikací klíčových zlomových bodů v procesu radikalizace.

V teoretické části práce byly vymezeny základní pojmy, popsán proces radikalizace a náborových strategií skupin včetně proměn vlivu online prostředí a digitálních nástrojů. Následná praktická část se opírala o popis existujících preventivních programů, které slouží jako příklady dobré praxe, ale i jako inspirační základ pro tvorbu vlastních návrhů, kvalitativní analýzu konkrétních případů radikalizace, identifikaci příčin, zhodnocení rizikových faktorů. Tyto nástroje umožnily detailní pohled na to, jakými cestami dochází k radikalizaci, jaké faktory ji umožňují a kdy je možné ještě účinně zasáhnout.

Na základě těchto poznatků byla provedena syntéza teoretických i praktických zjištění a navržena sada opatření, která mohou sloužit jako základ pro tvorbu cílených preventivních programů. Tyto návrhy jsou koncipovány jako flexibilní a aplikovatelné jak v rámci školství, sociálních služeb, tak i v oblasti komunitní práce s rizikovými jedinci. Práce rovněž přináší podněty pro mezioborovou spolupráci bezpečnostních složek, pedagogů, psychologů a dalších aktérů.

Přínosem práce je nejen samotný návrh preventivních opatření, ale také přehledná identifikace fází radikalizačního vývoje a s tím spojených varovných signálů, které lze využít jak při preventivní práci, tak i při tvorbě politik zaměřených na snížení rizika extremismu.

Z hlediska dalšího vývoje lze předpokládat, že radikalizace bude i nadále představovat závažné bezpečnostní riziko, a to zejména v souvislosti s globálními krizemi, politickou polarizací a rychlým vývojem digitálních technologií, které umožňují šíření extremistických ideologií napříč hranicemi. Z tohoto důvodu bude zapotřebí věnovat větší pozornost nejen represivním opatřením, ale zejména prevenci, včasné detekci a práci s ohroženými skupinami.

Závěrem lze konstatovat, že tato diplomová práce přispívá k hlubšímu pochopení procesu radikalizace a nabízí konkrétní, prakticky využitelné návrhy, které mohou posloužit jako podklad pro další odborný výzkum, tvorbu vzdělávacích a preventivních programů, a především pro posílení bezpečnosti a soudržnosti společnosti v době narůstajících hrozeb.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BINDER, Jens F. a KENYON, Jonathan, 2022. *Terrorism and the internet: How dangerous is online radicalization?* Online. *Frontiers in Psychology*. 2022-10-13, roč. 13. ISSN 1664-1078. Dostupné z: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.997390>. [cit. 2025-04-01].

CONTRIBUTORS, Wikipedia, © 2025. *Mohammed Merah*. Online. In: Wikipedia, The Free Encyclopedia. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Mohammed_Merah. [cit. 2025-04-23].

COUNTEREXTREMISM, © 2025a. *Extremist Leaders Chérif Kouachi* Online. Counterextremism.com. Dostupné z: <https://www.counterextremism.com/extremists/chérif-kouachi>. [cit. 2025-04-23].

COUNTEREXTREMISM, © 2025b. *Extremist Leaders Anis Amri*,. Online. Counterextremism.com. Dostupné z: <https://www.counterextremism.com/extremists/anis-amri>. [cit. 2025-04-23].

COUNTEREXTREMISM, © 2025c. *Extremist Leaders Mohamed Merah*. Online. Counterextremism. Dostupné z: <https://www.counterextremism.com/extremists/mohamed-merah>. [cit. 2025-04-23].

ČESKO, 2009. *Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník*. Online. In: [Zakonyprolidi.cz](http://zakonyprolidi.cz). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>. [cit. 2025-04-12].

DANICS, Štefan, 2022. *Radikalizace - formy, modely a bezpečnostní aspekty*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze. ISBN 978-80-7251-539-4.

DELLA PORTA, Donatella, 2018. *Radicalization: A Relational Perspective*. Online. *Annual Review of Political Science*. 2018-05-11, roč. 21, č. 1, s. 461-474. ISSN 1094-2939. Dostupné z: <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-042716-102314>. [cit. 2025-04-09].

DOOSJE, Bertjan; MOGHADDAM, Fathali M; KRUGLANSKI, Arie W; DE WOLF, Arjan; MANN, Liesbeth et al., 2016. *Terrorism, radicalization and de-radicalization*. Online. *Current Opinion in Psychology*. Roč. 11, s. 79-84. ISSN 2352250X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.copsy.2016.06.008>. [cit. 2025-03-31].

EUROPOL, © 2022. *European Counter Terrorism Centre - ECTC*. Online. [Europol.europa.eu](http://europol.europa.eu). Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc>. [cit. 2025-04-23].

EUROPOL, 2024. *EUROPEAN UNION TERRORISM SITUATION AND TREND REPORT 2024*. Online. In: . Luxembourg: Publications Office of the European Union. ISBN 978-92-95236-60-8. ISSN 2363-0876. Dostupné z: <https://doi.org/10.2813/4435152>. [cit. 2025-04-23].

EVANS, Alexandra a WILLIAMS, Heather, 2022. *How Extremism Operates Online*. Online. In: RAND Corporation. Santa Monica: A Primer. Dostupné z: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA1458-2.html>. [cit. 2025-04-10].

FILIPEC, Ondřej; PALACKÉHO, Univerzita a FAKULTA, Právnická, 2017. *Fenomén terorismu: česká perspektiva*. ISBN 9788024450407

GCERF, 2015. *Preventing and Countering Violent Extremism Stories from the EU's work around the globe*. Online. In: Gcerf. Dostupné z: <https://www.gcerf.org/wp-content/uploads/2015/12/PCVE-stories-from-the-EUs-work-around-the-globe.pdf>. [cit. 2025-04-23].

GOERZIG, Carolin a AL-HASHIMI, Khaled, 2015. *Radicalization in Western Europe: integration, public discourse and loss of identity among Muslim communities*. Contemporary terrorism studies. London. ISBN 978-0-415-73446-2.

HOME-AFFAIRS.EC.EUROPA.EU, 2024. *About the EU Knowledge Hub on Prevention of Radicalisation*. Online. Home-affairs.ec.europa.eu. Dostupné z: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/eu-knowledge-hub-prevention-radicalisation/about-eu-knowledge-hub-prevention-radicalisation_en#thematic-panels. [cit. 2025-04-23].

KLIKAUER, Thomas, 2024. *Anatomy of a Killer – a German neo-Nazi*. Online. Crossbordertalks.eu. Dostupné z: <https://www.crossbordertalks.eu/2024/10/03/anatomy-of-a-killer-a-german-neo-nazi/>. [cit. 2025-04-23].

KNIGHT, Ben, 2021. *Neo-Nazi found guilty in murder of German politician*. Online. Dw.com. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/neo-nazi-convicted-of-german-politicians-murder/a-56366905>. [cit. 2025-04-23].

KUDLACEK, D. ET AL., 2017. *Prevention of radicalisation in selected European countries: A comprehensive report of the state of the art in counter-radicalisation*. Online. In: . Dostupné z: <https://f.hypotheses.org/wp-content/blogs.dir/2725/files/2017/11/Pericles-D1.1-Findings-Report.pdf>. [cit. 2025-04-23]

LAHNAIT, Fatima, 2021. *La lucha contra la radicalización en Francia: de la experimentación a la profesionalización*. Online. *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*. 2021-09-30, č. 128, s. 105-129. ISSN 11336595. Dostupné z: <https://doi.org/10.24241/rcai.2021.128.2.105>. [cit. 2025-04-23].

LOHLKER, Rüdiger. *Excluding the Other: Wahhabism, Salafism, Jihadism, and Political Islam*. Online. *Totalitarianism and Democracy*. 2017, roč. 14, č. 2, s. 265-290. ISSN 1612-9008. Dostupné z: <https://doi.org/10.13109/tode.2017.14.2.265>. [cit. 2025-04-09].

MAKARIUSOVÁ, Radana, 2019. *Globální terorismus a radikální hnutí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-777-1. Dostupné také z: <https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:47fa8475-430b-4707-9191-2ce85c794eb9>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, © 2025. *Trestněprávní úprava*. Online. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/chh/clanek/trestnepravni-uprava.aspx>. [cit. 2025-04-12].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2013. *STRATEGIE ČESKÉ REPUBLIKY PRO BOJ PROTI TERORISMU od r. 2013*. Online. In: . Praha. [cit. 2025-04-12].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2016. *AUDIT NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI*. Online. In: . Praha. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>. [cit. 2025-04-12].

NEKOLA, David, 2017. *Islám a terorismus*. Pstruží: Lukáš Lhoťan. ISBN 978-80-906030-8-0.

PERKOSKI, Evan; WORSNOP, Alec a LOKEN, Meredith M., 2024. *Terrorist Recruitment Narratives:: Key Themes from Expert Reports*. Online. In: . University of Nebraska at Omaha. Dostupné z: <https://digitalcommons.unomaha.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1111&context=ncitereportsresearch>. [cit. 2025-04-10].

POLICIE ČR, © 2025. *Co je extremismus?* Online. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/ncoz-extremismus-co-je-extremismus.aspx>. [cit. 2025-04-09].

RANSTORP, Magnus a MEINES, Marije, 2024. *The Root Causes of Violent Extremism: THE BASICS*. Online. In: . EUROPEAN COMMISSION Radicalisation Awareness Network. Dostupné z: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/63770ad9-8c0b-44c4-a568-254bb22a8009_en. [cit. 2025-04-10].

RITZMANN, ALEXANDER, 2017. *THE ROLE OF PROPAGANDA IN VIOLENT EXTREMISM AND HOW TO COUNTER IT*. Online. In: EUROMED Survey. Dostupné z: <https://www.iemed.org/wp-content/uploads/2020/12/03.The-Role-of-Propaganda-in-Violent-Extremism-and-how-to-Counter-It.pdf>. [cit. 2025-04-12].

SANDBERG, Sveinung, 2015. *Terrorism as Cultural Bricolage: The Case of Anders Behring Breivik*. Online. In: ZIEGLER, Daniel; GERSTER, Marco a KRÄMER, Steffen (ed.). *Framing Excessive Violence*. London: Palgrave Macmillan UK, s. 177-196. ISBN 978-1-137-51442-4. Dostupné z: https://doi.org/10.1057/9781137514431_10. [cit. 2025-04-16].

SCHMID, Alex (ed.), 2021. *Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness*. Online. International Centre for Counter-Terrorism. ISBN 9789090339771. Dostupné z: <https://doi.org/10.19165/2020.6.01>. [cit. 2025-04-10].

SCHMID, Alex, 2013. *Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review*. Online. Terrorism and Counter-Terrorism Studies. ISSN 24680664. Dostupné z: <https://doi.org/10.19165/2013.1.02>. [cit. 2025-04-09].

SMOLÍK, Josef, 2020. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. Vydání: první. V Brně: Mendelova univerzita. ISBN 978-80-7509-723-1.

THIJSEN, Gaby; SIJTSEMA, Jelle; BOGAERTS, Stefan; VOORDE, Lys van de a MASTHOFF, Erik, 2023. *Radicalization Processes and Transitional Phases in Female and Male Detainees Residing in Dutch Terrorism Wings*. Online. Behavioral Sciences. Roč. 13, č. 10. ISSN 2076-328X. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/bs13100877>. [cit. 2025-04-01].

VEGRICHTOVÁ, Barbora, 2019. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-2031-4.

VEGRICHTOVÁ, Barbora, 2021. *Jak poznám, že se moje dítě radikalizuje?* Online. Dostupné z: <https://vyuka.o2chytraskola.cz/clanek/68/online-radikalizace/15112>. [cit. 2025-04-23].

VEGRICHTOVÁ, Barbora, 2022. *Terorismus a radikalizace v České republice: možnosti detekce rizikových osob*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-3126-6.

WHITTAKER, Joe, 2022. *Online radicalization: What we know*. Online. In: . Dostupné z: https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2023-11/RAN-online-radicalisation_en.pdf. [cit. 2025-04-24].

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Modhaddamův model schodiště	31
Obrázek 2 - Ishikawa diagram příčinných faktorů radikalizace	50
Obrázek 3 – Příčinné faktory radikalizace Anderse Breivika.....	51
Obrázek 4 - Příčinné faktory radikalizace Mohammeda Merahha	53
Obrázek 5 - Příčinné faktory radikalizace Anise Amriho.....	55
Obrázek 6 - Příčinné faktory radikalizace Chérifa Kouachiho	56
Obrázek 7 - Příčinné faktory radikalizace Stephana Ernsta	57

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Typy, cíle a příklad radikálních skupin.....	17
Tabulka 2 - Výsledky hypotéz	35
Tabulka 3 - Shrnutí hlavních oblastí jednotlivých případů.....	58
Tabulka 4 - Checklist viditelných příznaků	63
Tabulka 5 - Doporučená reakce	64

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ECTC	Evropské centrum pro boj proti terorismu
EU IRU	EU Internet Referral Unit
EU	Evropská unie
ISIS	Islamic State of Iraq and ash-Sham
TFTP	Terrorist Finance Tracking Programme TFTP

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Ishikawa diagram příčinných faktorů radikalizace

Příloha P II: Ishikawa diagram – Anders Breivik

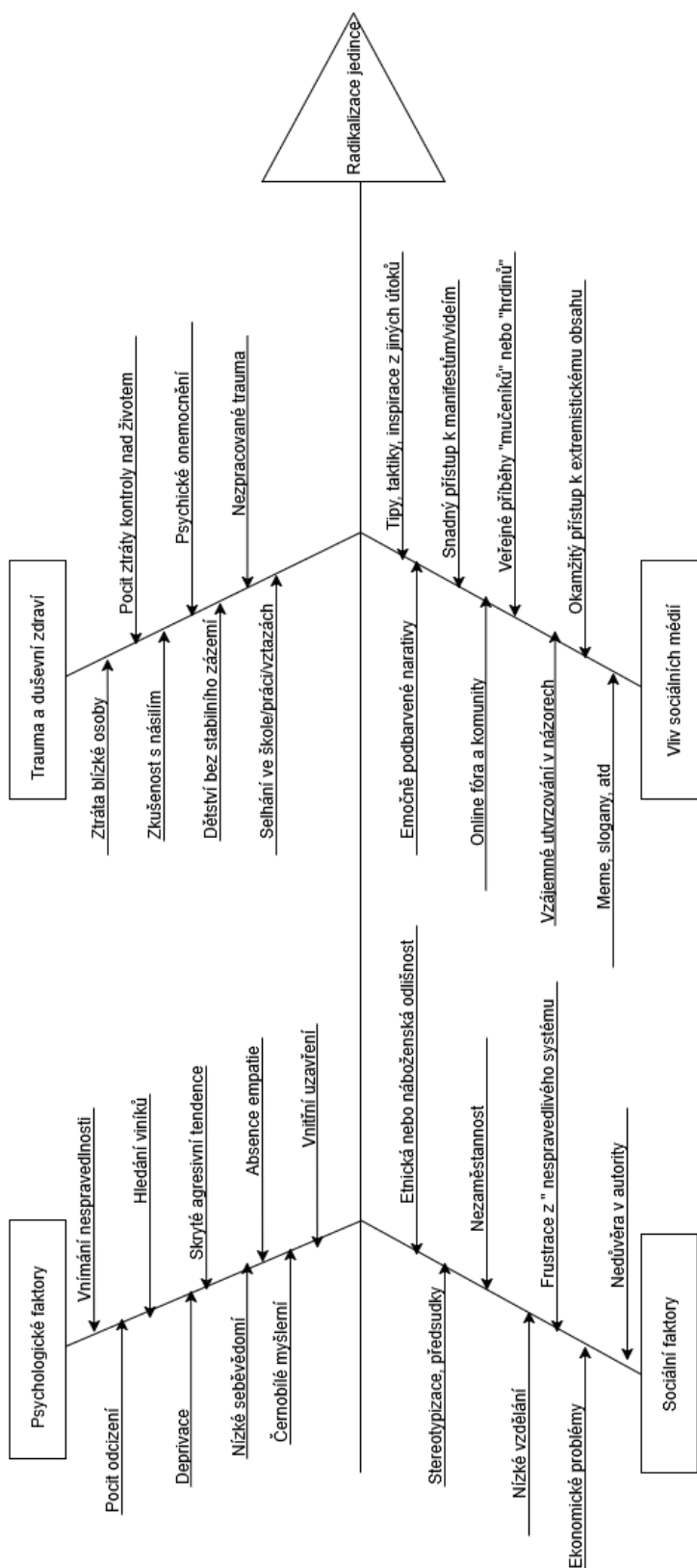
Příloha P III: Ishikawa diagram – Mohammed Mehar

Příloha P IV: Ishikawa diagram – Anis Amri

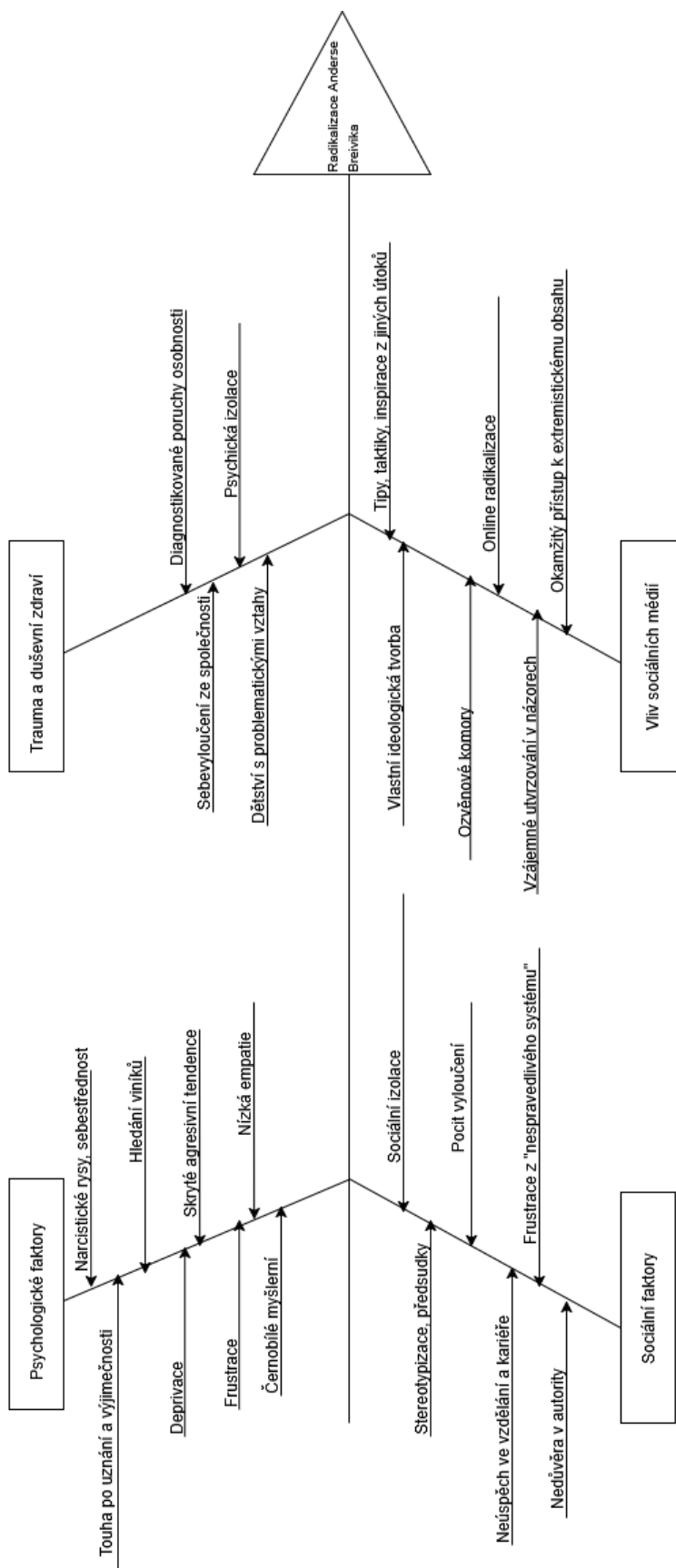
Příloha P V: Ishikawa diagram – Chérif Kouachi

Příloha P VI: Ishikawa diagram – Stephan Ernst

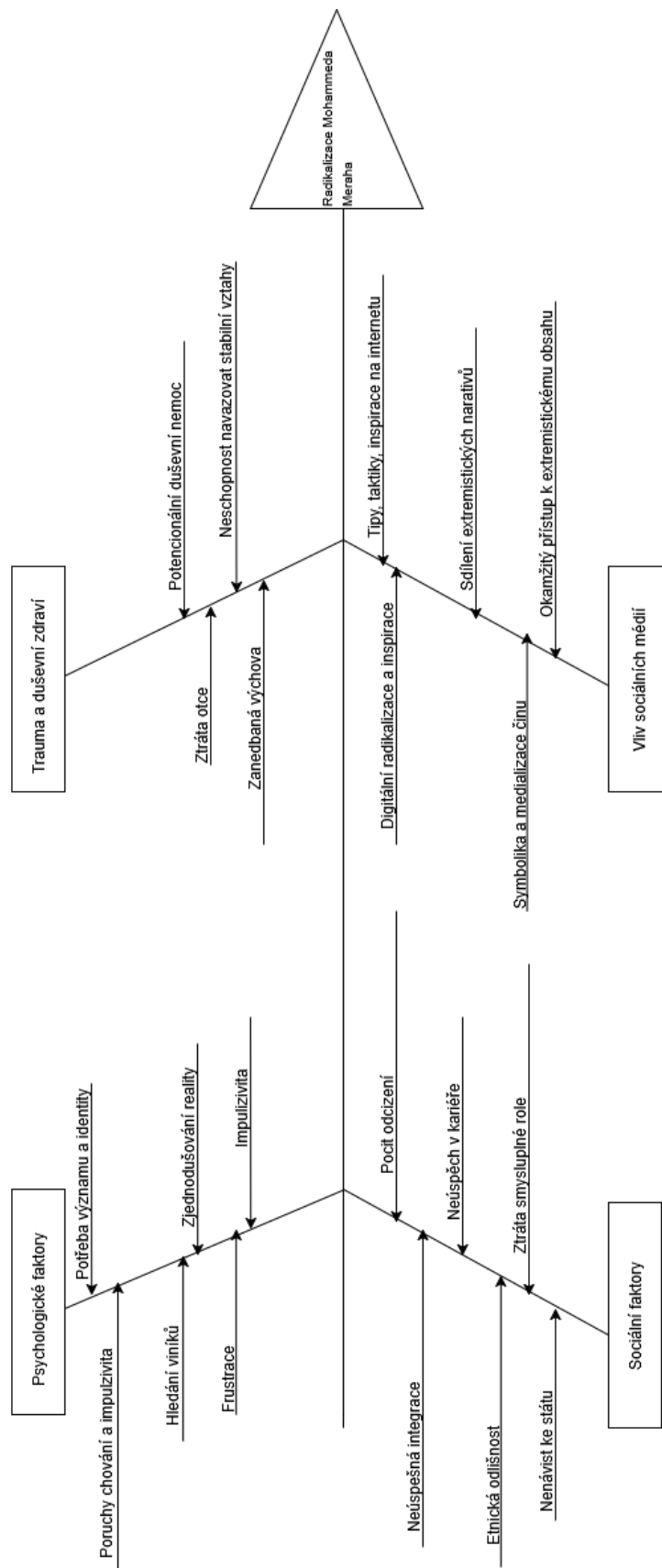
PŘÍLOHA P I: ISHIKAWA DIAGRAM PŘÍČINNÝCH FAKTORŮ RADIKALIZACE

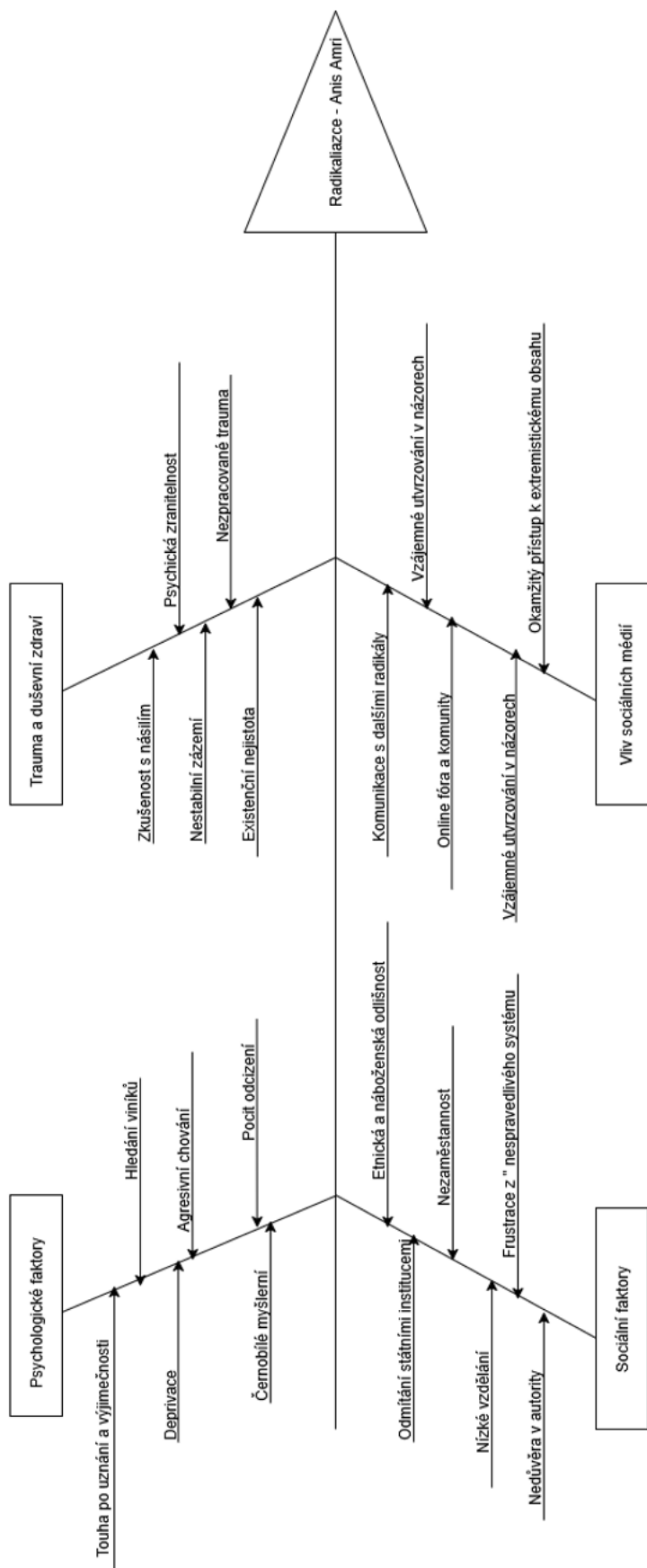
PŘÍLOHA P II ISIKAWA DIAGRAM – ANDERS BREIVIK

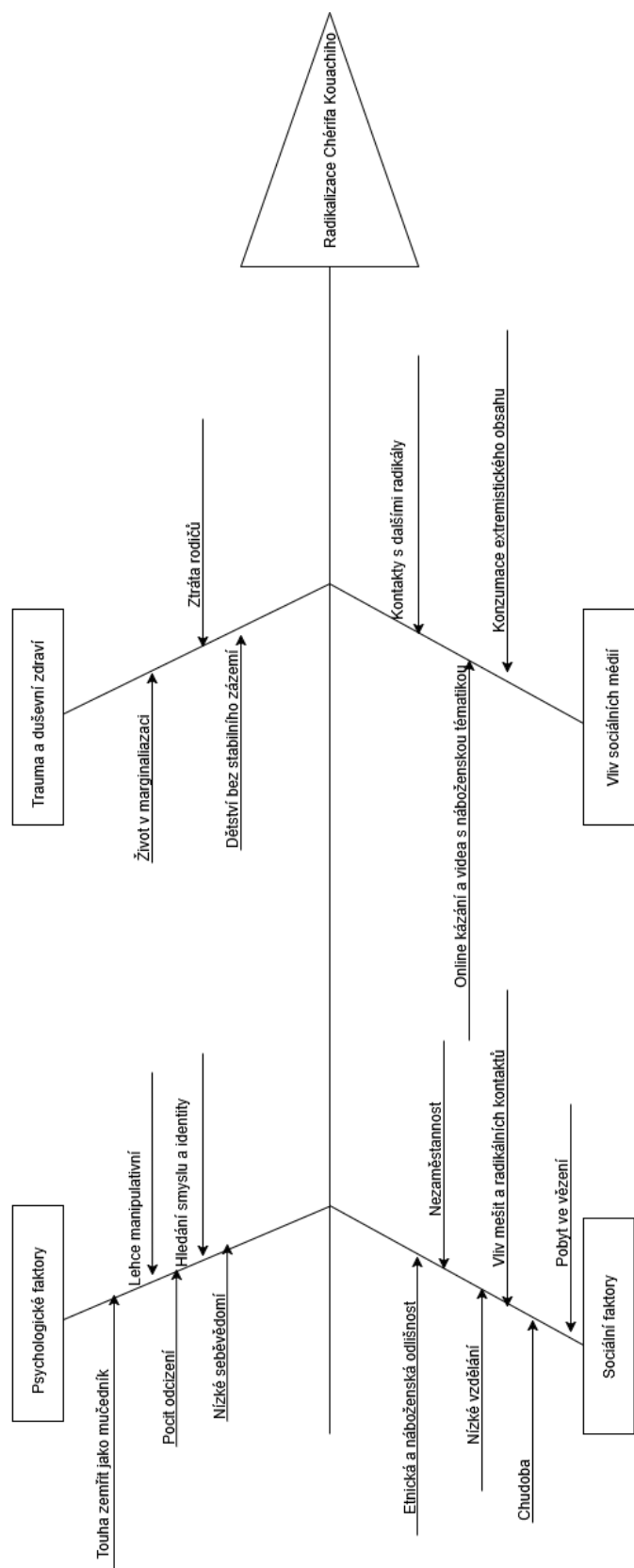
PŘÍLOHA P III ISIKAWA DIAGRAM – MOHAMMED MEHAR

PŘÍLOHA P IV ISIKAWA DIAGRAM – ANIS AMRI

PŘÍLOHA P V ISIKAWA DIAGRAM – CHÉRIF KOUACHI

PŘÍLOHA P VI ISIKAWA DIAGRAM – STEPHAN ERNST

